

Sedanja tostranska politika.

Mladočehi in češki konservativni veleposestniki so pri glavni proračunski debati razburili duhove raznih strank državnoga zbora in osrednjo vlado samo; govori in odgovori so pa pokazali, da ostanemo tam, kjer smo bili: vlada in stranke se držé svojih načel in svoje sedanje taktike.

Vse češke stranke so tudi v državnem zboru ponovile, da se držé strogo češkega zgodovinskega državnega prava; vse te stranke se potegujejo tudi za izvršenje narodne enakopravnosti. Neugodno pa je to, da Staročehi in veleposestvo ne vidijo sedaj primernege časa za izvršenje državnega prava, in da tudi izvršitve narodne enakopravnosti ne zahtevajo potom državnega zbora, ker Staročehi in Mladočehi navajajo češke deželne zakone kot zadostne za izvršitev narodne enakopravnosti.

Princ Schwarzenberg pa, ko poudarja potrebo izvršenja narodne enakopravnosti za vse narode, naglaša, da je isto enakopravnost izvršiti po deželnih zastopih. On zajedno postavlja dežele kot konstitutivne elemente države nekako nad individualitete pojedinih narodov. Taki nazori o sredstvih nas ne dovedejo kmalu do cilja.

Poljaki, kakor se ume samo po sebi, so se odločno stavili v nasprotje z izjavo Schwarzenbergovo, vsled katero je na duvalizmu popraviti še mnogokaj. Oni so za duvalizem izrecno tudi zaradi zunanje politike; kajti trozvezo smatrajo oni najugodnišoj od vsake druge zveze. V tem se zlagajo ne le z Madjari, ampak tudi z nemško levico in nemškimi nacionalci. Nemška levica je bila sosebno razžaljena zastran tega, da se je ravno Schwarzenberg dotaknil duvalizma kot tvorbe, ki ni nedotakljiva, in grof Taaffe je čutil nekako potrebo, če ne silo, da njegova vlada se trdno drži „sedanjega zakonito urejenega razmerja k ogerski državi polovini“; za njim je še sam princ Schwarzenberg v istem smislu popravljal; kar je bil po modrosti zagovornikov trozveze zagrešil proti Madjarom

Klub konservativcev je po svojem načelniku sicer pripoznal, da je dovoljeno, kritikovati duvalizem, drugače pa gre temu klubu za to, da se vstvari večina, če jo sestavijo stranke prostovoljno in ne takó, da bi nemška levica zaukazovala, kdo naj bi sestavil to večino.

Nemška levica je z nemškimi nacionalci največa zagovornica trozveze in njej služečega duvalizma, ona bi ravno zaradi tega bila rada sestavila novo večino s pomočjo Poljakov in takih življenj konservativnega kluba, kateri ne nasprotujejo trozvezi ali duvalizmu; to, da so Poljaki posebne vrste avtonomisti s temi življenji vred, ne straši nemške levice o njih, in dokazuje ravno to, da Poljaki in nekateri oddelki konservativnega kluba niso politiki nemške levice in nemških nacionalcev nevarni ter so resnici sposobniši za sestavo državnozbornske večine s pomočjo levice, nego raznih delov desnice.

Grof Taaffe se ni dotikal zunanje politike, ume se tudi o njem, da je pristaš trozveze; saj je postal predsednik sedanje osrednje vlade v iste dni, ko sta sklenila pok. Andrassy in Bismarck zvezo našega cesarstva z Nemčijo, in je bil letos posebe odlikovan od cesarja Viljema II. Da mu je duvalizem nedotakljiva oblika, omenili smo že zgorej, in on je izrecno radostno sprejel pohvalo madjarskega ministerskega predsednika dr. Wekerle-ja, ki je zagovarjal tostransko vlado, da strogo priznava duvalizem. Grof Taaffe je nadalje poudarjal v zagovarjanje nasproti nemški levici, da stoji on nepremično na stališču sedanje ustave „in da tudi nadalje v nikakem slučaju ne zapusti tega stališča“. Zajedno bode on sosebno v češki kraljevini pospeševal sporazumljenje med obema narodnostima, v tem ko se v obče hoče držati svojega gospodarstvenega programa, razglašenege v prestolnem govoru z dne 11. aprila 1891. Ta program hoče on izvrševati „s skupnim delom zmernih strank“, s katerimi se nadeja polagoma napraviti „zaželeno in

kot potrebno priznana večina". Kljubu temu programu je dala nemška levica osrednji vladi nezaupnico s tem, da je glasovala proti dispozicijskemu fondu; no nemški „zmerni“ levici ni samo za gospodarski program, ampak tudi za gospodstvo, in ona vidi zapreko tega gospodstva uže v tem, da namerja osrednja vlada predlagati za Češko zopet ministra krajana namesto odstopivšega bar. Pražaka.

Proti dispozicijskemu fondu so glasovali tudi Mladočehi, in naključje je to glasovanje spravilo v soglasje s sedanjim glasovanjem nemške levice; ali zaradi tega ni Mladočehom očitati ničesar, ker drugače bi oni ne bili mogli pokazati svoje doslednosti v opoziciji nasproti sedanji vladi. Mladočehi, dokler je ta osrednja vlada na krmilu, jo imajo za večo zapreko svojih načelnih teženj, nego pa nemško levico, katera vsaj formalno še ne gospoduje. Ko bi bili Mladočehi glasovali za dispozicijski fond v nasprotju z nemško levico, podpirali bi bili to, kar smatrajo za večje zlo, in to bi ne bil čin dejstvene logike, in tudi ko bi bili odstranili se pri glasovanju, pomagali bi bili vladi, česar ravno nočejo po svojih nazorih.

Vlada se nadeja dobiti večino s pomočjo zmernih strank na podstavi svojega gospodarskega programa; ali jako čudno ume ona značaj zmernih strank in tudi svoj lastni program od l. 1891. Ona hoče izvrševati gospodarski program v isti dobi, ko vstraja pri emenitno političnem programu Dunajskih punktacij; ona smatra nemško levico, od katere se noče ločiti, zmernoj, ko ista levica vedno ponavlja svoje težnje, da se iste punktacije izvrše do poslednje točke v njenem smislu; ko se je ista levica kujala pri emenitno gospodarskem vprašanju o urejenju valute; ko je ista silila na to, da je dobila člena svoje barve v ministerstvu; ko je zahtevala na Kranjskem dež. predsednika po svojem ukusu; ko žuga ob vsakem izpraznjenem mestu za politiško osobje uradnike svojega mišljenja; in ko načelnik nemške levice zahteva rešitev jezikovnega vprašanja v smislu Scharschmiedovega načrta od l. 1886. Tu se vidi nedoslednost vlade in nemške levice, sosebnost tudi „zmernost“ te levice.

Poljaki poudarjajo deželno avtonomijo in narodno enakopravnost, a prezirajo poslednjo, ko gre za gališke Ruse. Poslednje poljačijo po šolah, sedaj celo s pačenjem etimološkega pravopisanja in uvajanjem jako čudne fonetike, in ko bi Poljaki privolili v narodno enakopravnost vseh narodov, gališke Ruse gotovo izključijo od tega. Pravim slovanskim zastopnikom pa mora biti do tega, da se potegnejo skupno za narodno jezikopravnost vseh tlačenih narodov. Ali je možno pravim slovanskim zastopnikom vezati se zopet s Poljaki? Ali postanejo ti poleg nemške levice in nemške nacionalne stranke kedaj „zmerni“ ali zmernejši?

Grof Taaffe daje državnozbornim strankam za- dačo, da bi premišljevale jezikovno vprašanje, o katerem sam trdi, da se mora rešiti. Ali se nadeja on, da

se premisli nemška levica in nemška nacionalna stranka za kak drug načrt, nego je ta, ki vključuje ponemčevanje od zdalej na vzgor in nemščino kot „državni jezik“? Od l. 1867 velja sedanja ustava, a stranke da bi ne bile imele časa premisliti se, da bi ne napravile pravičnega načrta o izvršitvi narodne enakopravnosti! Grof Taaffe je s svojo vlado gotovo stvar premišljeval, ko se je lotil sprave na Češkem, s katero je tesno združeno tudi jezikovno vprašanje. Da je mislil o stvari, da je isto stvar zasukal po godu nemške levice, kaže v tem, da se je odločno uprl uvedanju češčine kot notranjega jezika, in da odločno z raznovrstimi drugimi ministri vreel nagašla potrebo skupnega uradnega jezika. Kakó bi on razglašal taka načela, ko bi ne bili pri njegovi vladi premišljevali jezikovnega vprašanja? A ker je vlada poklicana na prvem mestu, da predlaga načrte za zakone in izvršenje osnovnih zakonov, je vsaj čudno, da ravno ona ne pomaga sama strankam ter ne predlaga posebne predloge za izvršenje ne le jezikovne, ampak v smislu osnovnega zakona v resnici narodnostne enakopravnosti.

Osrednja vlada je tekom svojega obstanka mnogokrat opozarjala, da je obča konstelacija ugodna ali pa tudi ne ugodna: oboje smo doživeli. Letos je poudarjala, da gospoduje mir in se je s tem opravičevala pri urejevanju valute. Valuta je bistveno urejena, in isti mir ali isto razmerje mir traja dalje. Jezikovno in narodnostno vprašanje se dá rešiti zopet le v času občega miru, kakor je ista vlada to poudarjala s poprejšnjimi vladami vred. Vprašati je: Zakaj daje osrednja vlada še le premišljevali strankam o jezikovnem vprašanju, da pretečejo morda leta in leta, ne gledé na to, da nam ni zagotovljena mirna bodočnost? In da nam ni zagotovljena, kažejo vojni ministri raznih držav, ko od leta do leta zahtevajo vedno več za oboroževanje. Ali ne pomenja tako odlašanje zanemarjati vitalne interese države?

Gospodarski program je tudi potreben, ali ta se ne dá razvijati uspešno, ako se ne rešijo poprej viša in važnejša vprašanja.

Kakó hočejo torej pravi slovanski zastopniki podpirati tako vlado, katera ne porablja časa za to, za kar je sposobna, in za to, kar je važneje od vsega drugega?

Vlada, ki je pričela spravljenje, kjer je najmanj potrebno, ki postavlja gospodarski program pred potrebo izvršitve narodne enakopravnosti, kljubu temu da se po besedah postavlja na ustavno stališče; vlada, ki išče pomoči pri nemški levici, katera je nasprotna zgodovinskim in ustavnim pravom; vlada, ki se upira češčini kot notranjemu jeziku, širi pa nemški kot notranji jezik do spodnjih instancij: taka vlada ne more dobiti podpore od pravih slovanskih zastopnikov.

Mladočehi in sedaj tudi hrvatsko-slovenski klub; delajo opozicijo tej vladi, in vzrokov imajo dovolj zato

oni delujejo na preobrat, in to je jedina prava realna politika!

V državnem zboru je sedaj prav za prav dvoje političkih skupin ali vsaj sorodnih oddelkov za dvoje skupin: Mladočehi s hrvatsko-slovenskim klubom na jedni strani, in vsi drugi oddelki in odlomki na drugi strani. Nemški levičarji, Poljaki in konservativni klub so „realni politiki“ v smislu drobtinčarjev in oportunistov, katerim ni za n i k a k o n a č e l n o spremembo ne na zunaj, ne na znotraj; ta politika se lovi za mrvice od danes do jutre in v obče ne gleda dalje; ona je v resnici kramarska politika, kakor jo je pred leti označil grof Coronini. Kramarska politika ni bila nikdar dalekogledna, tudi tedaj ne, kedar so jo uganjali angleški državniki, tem manj, ko se ta politika prenaša tudi na narodnostna vprašanja pri malenkostnih strankah v Avstriji. Mladočehi s hrvatsko-slovenskim klubom delajo na to, da bi se pospešilo „premišljevanje“ o jezikovnem in še bolj o narodnostnem vprašanju; oni postopajo le dosledno, ako se ne bratije s Poljaki ali njim sorodnimi frakcijami. Kaj bi rekli Mladočehom, ki so pričeli v avstrijski delegaciji presojevati zunanje zveze, ko bi se začeli družiti s temi, ki smatrajo sedanje političke zveze najboljšimi? Mladočeska politika ne poštev

sedanjih vspehov ali nevspehov, ampak gleda v bodočnost, gleda na to, da bi država uredila se na takih podstavah, katere bi dale njej in narodom trajen obstanek, in katere bi večale moč državi in narodom. Osrednja vlada mora sprevideti, da ne gre odlašati vitalnih vprašanj; ona mora priti do tega, da bode sovetovalana na zgorej primerniši program, nego je ta, kateri je narekovala nemška levica. Glasovanje proti dispozičskemu fondu ne od strani nemške levice, ampak od strani Mladočehov in hrvatsko-slovenskega kluba je pomembljivo; jedino taka opozicija in povečanje take opozicije dá naposled tudi vladi „premišljevat“ ne le o možnosti sestavljenja večine, ampak tudi o potrebi spremembe sedanjega programa.

Stvari ostanejo po takem tudi po sedanjem navidezno zamotanem položaju take, kakor so bile doslej; ali napredek je v tem, da se širi spoznanje, da opozicija Mladočehov in njih dosedanjih maloštevilnih zaveznikov — ni igrača, ampak moč zaresne volje, delati na spremembo sedanjega sistema, neugodnega, če izključimo začasno Poljake, vsem slovanskim narodnostim. Mi pri tem položaju ne želimo si drugega, kakor da Mladočehi in somišljeniki ostanejo dosledni in vstrajni, naj jih sodijo drugače raznovrstni slovanski oportunisti kakorkoli.

Oportunizem ali opozicija?

Dovolite,*) g. urednik, da se vspnem i jaz do političkega Vašega stola. Dasi se je govorilo in pisalo uže toliko o oportunizmu in o opoziciji, predrznem se i jaz izpregovoriti besedo, prihajajočo iz iskrenega, za svoj rod, i kar je njemu v korist i blagor, čutečega srca.

V 20. številki cenjenega Vašega lista označujejo se kaj dobro naši slovanski oportunisti obojih vrst. Kakor se ondi trdi in pravo trdi, nihče ne vrže kamena v oportunisto poštenjaka, marveč skusi prepričati ga o krivi, narodu našemu pogubonosni njegovi politiki. In vendar se je v tem pogledu storilo uže toliko, da bi morali spoznati i naši pošteni oportunisti krivo mér svojega delovanja. Dolgo časa prenašamo Slovenci, oziroma Slovani, težke okove, koje nam nadeva politika vladajočih strank. Mirno smo trpeli ter vzdihovali pod težko butaro oportunističke politike. Doslej so se predrznili svoj glas spregovoriti le ponižno, in ako so le glasneje spregovorili, skusili so drugim počom popraviti, kar so tu pregrešili ter se udali večini na milost ali nemilost. S tem so podpirali težnje naših nasprotnikov, a zanemarjali naše težnje ter jim celó škodovali. S svojo popustljivostjo menijo pridobiti svoje kolege, da jih uverijo o lojalnosti zahtev, teženj i potreb narodnih. Koliko in v kolikem so dosegli svoj namen? Vsak zavečen Slovan, ki se le količkaj zanima za politično naše obzorje, vé, koliko smo dosegli tem potom. Drobtinice, koje se nam podeljujejo milostno, so le „pesek v oči“, da izvabijo naše zastopnike na limanice. Posrečilo se jim je tudi povsem, kar se tiče slovanskih zastopnikov, koji so obtičali na limanicah, da jih ne bode z lahka spraviti ž

*) Ta članek nam je došel od pisca, od katerega bi ga ne bili pričakovali; toliko bolj in lepše. Op. ur.

njih. Doslej ni pomagalo ne prigovarjanje, ne dokazovanje, ali se posreči v bodočnosti? Nerešena uganka! In vendar, vendar je skrajni čas, da spregledajo naši zastopniki jasnim očesom, da ovržejo razne predsodke in premisleke, ki jih vežejo k sedanjim njihovim politikim. Je-li to tako težavno? Naj pomislijo le, koliko smo pridobili, in nekateri sedé uže dolga leta na državnozborskih stolicah, ves čas njih delovanja. Toliko, da, ako pojde še tako dalje, utonemo v morju germanizma in italijanizma.

Priznati nam je sicer, da so i naši zastopniki pridobili tu pa tam kakošno mrvico, ali te mrvice so istočasno take malenkostne, da se izžubé v škodi, koje napravljajo narodu s sedanjim svojim postopanjem, kakor kaplja vode v morju. Pridobiti bi si utegnili v istini prave zasluge, ako bi odločno zahtevali, kar gre slovanskim narodom po človeških i božjih zakonih.

Stari pregovor sicer pravi, da „govoriti je srebro, a molčati zlato“. V našem slučaju je to prava ironija; ne molčati in nemo gledati političko vrvenje, marveč govoriti i odločno zahtevati, moralo bi biti geslo naših slovanskih oportunistov, kakor je postalo mladočeskih i nekaterih hrvatskih opozicijonalcev. Molk pri naših žalostnih razmerah znači pogubo — sramotno smrt, a neustrašeno in odločno zahtevanje pomenja rešitev; ono jedino le utegne biti krmilo, ki pripelje naš čoln k rešilnemu obrežju.

Ves sistem sedanje politike notranje, kakor tudi zunanje, je napérjen proti Slovanam ter je obdan z raznimi mrežami, v koje se tako radi vlové naši zastopniki. Razne malenkosti, koje pridobé s tem, da podpirajo ta

sistem, so baš krive, da se trdovratno držé doseданje svoje politike ter takó strmoglavijo narod v propad.

Omeniti mi je v prvi vrsti žalostne razmere na Tržaškem. Ni od tega še 15 let, ko ni bilo tu narodno stanje také žalostno kakor danes. Kamor si šel po vselej okolici, slišal si povsod slovensko govorilo z malo izjemo, katero so napravljali pravi inorodci. A danes? Žalost te prešine, ko stopaš po slovenskih tleh, in ti udarjajo na uho glasovi v „špakedrani“ tujščini. Mati pristno slovenskega rodu, stare poštene slovenske rodbine lomi tuj jezik z malim detetom. Otroci kramljajo med seboj večinoma v tujem jeziku, mladeniči, dekleta, možjé, žene poslužujejo se odveč italijanščine. In to je malone povsod po spodnji okolici Tržaški. V zgornji se ni pokazal tuji vpliv še s tako silo, ali, ako pojde dalje v tem tiru, ne mine mnogo let (bojim se reči desetletij), ko „avita cultura“ poplavi i pokoplje vso narodnost, a z narodnostjo tudi ono čustvo, od pravekov lastno Slovcnom, — moralnost. To zabraniti morejo jedino le slovanski zastopniki, ako se združijo v trdno véz. Znana je pač vsakemu povest o sedmih trdno zvezanih palicah. Palice so slovanski zastopniki, žal, da niso trdno zvezani, marveč razkrojeni, da jih lahko maje šibka sapica. Tužno, pretužno je, da slovanski živelj, koji predstavlja v resnici večino, koji bi moral imeti krmilo v rokah, je razkosan na drobne kosce, da z njim inorodci lahko opravljajo poljubno.

Narod hira ter gre v naročje izvestne smrti. In grozno je gledati, kako se narod zvija v smrtnih bolečinah, in ni moči mu pomagati. Naj delujejo posamičniki še tako neumorno in požrtovalno, naj uporabljajo vse svoje sile, da rešijo narod propada, brezvspešen bode

ves njihov trud, brezvspešno vse delo, dokler se ne združijo slovanski poslanci ter stopijo v opozicijo. Le po poti opozicije, le z odločnim, energičnim zahtevanjem utegnemo doseči izvršitev naših pravic i zahtev ter si pridobiti življenje, dostojno ljudem. Vsaka druga poskušnja je voda na mlin germanizacije.

Obračamo se torej do slovenskih naših poslancev z vročo željo, da bi se otrsli svojih pomislekov in pred-sodkov, znebili se servilnih znakov ter stopili na noge kot možjé odločni, neustrašeni, boreči se za zajamčene pravice in opravičene zahteve.

Dovolj časa so poskuševali z oportunistom, z mo!bo, ali prošnjo z lepa, sedaj bodi vendar temu konec. Proč moledovanje, proč nemoško klanjanje in prosjač-nje! Pogumno naj stopijo v kolo onih vrlih boriteljev slovanskih, koji se ne plašijo nemilosti tega ali onega mogotca, kateri jasno vidijo pot, po kateri pridejo k zaželenemu cilju.

Hrvatski poslanci združili so se, dasi v malenkostnem številu, ter osnovali svoj klub, da delujejo z mladočeško stranko v dosego narodne svrhe. Kaj čakajo naši slovanski oportunisti? Zakaj ostajajo še vedno trdovratni in ne sledé želji naroda, da se z družijo z bratskimi zastopniki? Sloga, sloga — zlata beseda! Doklej nam bodeš „fata morgana“, prikazujoča se le na papirju! Zastopniki naši se naslanjajo na razne zasluge, in ne pomislijo, kako neovrgljivih si utegnejo pridobiti z opozicijo. Ponujati jim ne moremo seveda ne zlatih križcev, ne drugih odlikovanj, a prinesemo jim v dar srce naroda polnega hvaležnosti, naroda, ki, odrešen, bode se jih spominjal ter ovekoveči ime svojih blagotvornih deliteljev.

B—s.

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

a) Gledé na bogosluženje, specijalno liturgijo ali mašo
 η) Liturgija rimske cerkve.

(Dalje).

Pri Canon missae smo se mudili dolgo, ker je najvažnejši del liturgije; za njim sledi po kratkem uvodu, ki se po smislu in tendenciji zлага pri vseh liturgijah, molitev Gospodova. To molitev poje ali govori po sedanjem običaju celebrant jedino do besede „tentionem,“ na katero odgovarja narod pa s „Sed libera nos a malo“, in to zopet zaključuje celebrant s tiho rečenim „Amen“. Po gregorijanskem sakramentarju, kakor ga poznamo po zgorej navedenih obeh najstarejih in najzanesljivejih prepisih (Ottobonijanskem in Vatikanskem), bi imel celebrant vso molitev Gospodovo peti, toda ne z Amen, ker molitev, katera sledi neposredno zatem, in na katero odgovarja ljudstvo z „Amen“, namreč molitev „Libera nos“, obseza jedino razlaganje ali eksplikacijo poslednje prošnje molitve Gospodove (oratio Dominica), torej jo je poštovati kot sklep te molitve, in jo tudi pisatelj Alecuinus in Amalarius dejstveno zaznamujeta kot tako¹⁾. Da molitev Gospodova prvotno ni bila celoten del rimske

liturgije, da se torej ne nahaja v liturgiji apostolskih konstitucij, smo navedli zgorej, in nima to dejstvo čisto nič čudnega na sebi, ako z jedne strani ne poštujemo izvora, ampak vsebino molitve Gospodove, z druge strani pa uravnavo in namen liturgije.²⁾

(Dalje pride.)

molitev Gospodovo brez „Amen“, potem priloži celebrant dostavek, in še le na ta dostavek odgovori ljudstvo z „Amen“.

¹⁾ Da je bila molitev Gospodova, katero je Bog in človek neposredno sporočil apostolom, in katero so apostoli sporočili dalje, od najstarejših dob apostolov v vseh cerkvah krščanstva, sosebno pa v rimski cerkvi, v največi časti, in so jo zajedno rabili kar najčeeše, o tem ni nikakor dvomiti. Mesto pri Teutulijanu De oratione, cap. I. „Dominus noster novis discipulis novi testamenti novam orationis formam determinavit“, kakor tudi izrek svetega Ciprijana De oratione Domini: „Orandi ipse Christus formam dedit... Sic, inquit, orate: Pater noster, qui es in coelis etc, in slični izreki drugih cerkvenih očetov, sosebno Hrizostoma in Avgustina, kakor tudi to, da se ni drznila nikaka sekta krivovercev izpodkopovati rabljenje te molitve, odstranjujejo o tem vsako, celo najmanjše dvomljenje.

Specijalno, kar se dostaje rimske cerkve, s katero imamo pred vsem opraviti tukaj, zaukazujejo po njej sporočene Constitutiones Apostolorum Lib. VII. cap. 44 pri podeljevanju zakramenta krsta, da naj krščeneec takoj stoječ moli molitev Gospodovo, in ravno zaradi tega pravi tudi sveti cerkveni učitelj Hrizostom: „Ne smemo Boga imenovati svojega očeta, dokler se ne očistimo svojih

¹⁾ Taka je tudi v vstočnih liturgijah, kjer poje ljudstvo vso

grehov v kopelji svetih vodá. Vidimo, da v rimski cerkvi je bila prva molitev novokrščenega molitev Gospodova, katere niso dovolili moliti nekrščenim, vključno s katehumeni.

No da bi jo molili večkrat na dan, je bilo zaukazano kristijanom ravno v katoliški cerkvi; kajti po apostolskih konstitucijah imajo verniki „Oče naš“ moliti trikrat na dan, in sicer, kakor meni, Cotelerius, na čast sveti Trojici, in se on sklicuje pri tem na Teodoretá (Epist. CXLV) in na Izidora (Origines s. Etymologiarum liber VI. cap. ultimo).

Ta hvalevredni običaj, moliti molitev Gospodovo doma, kakor tudi pri skupnih jutranjih in večernih pobožnih opravilih, postal je jako kmalu občen, in kjer ga še ni bilo, so celó cerkveni zbori (Gerundense, Toletanum in drugi konciliji) silili na to, da se udomači molitev Gospodova. Za to pa, da bi bila molitev Gospodova v prvih stoletjih celoten del liturgije, ne dá se navesti kak dokaz ne iz svetih pisem, ne iz cerkvenih očetov in cerkvenih pisateljev iste dobe. Cerkevni očetje, na svedoštva katerih se sezivljejo (Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus in Cyrillus Jeruzalemski), spadajo vsi v drugo polovino IV. stoletja, ko je bila, kakor smo navedli zgoraj, molitev Gospodova pač uže uvedena v največ cerkvah, in noben ne svedoči, da bi bila molitev Gospodova vedno sestavina maše.

Ciril Jeruzalemski, kakor smo razložili zgoraj, omejuje se na konstatovanje, da v Jeruzalemski liturgiji je bila v svoj čas tudi molitev Gospodova, in isto velja o Hrizostomu; Hieronim nam pové še manj; kajti njegov izrek, ki ga navajajo v dokaz, (Lib. III. contra Pelagium) „Docuit Apostolos suos, ut quotidie in Corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: „Pater noster etc.“ svedoči, ako mu ne delamo sile, jedino o tem, da smejo moliti molitev Gospodovo vsak dan verniki, ne pa neverniki. Konečno Avgustin v svojem izreku, ki ga tudi navajajo v dokaz, v izreku, ki se pač odnaša tudi k liturgiji, „Quam totam petitionem f e r e omnis Ecclesia Dominica oratione concludit“ (Epist. ad Paulin. LIX), nas počuje ravno o tem, da tudi v njegovo dobo, torej v konec IV. stoletja, ni bila molitev Gospodova vložena v liturgijo vseh cerkev, če tudi v večino teh cerkev.

Vzrok, da so pozno sprejeli molitev Gospodovo v liturgije v obče in v liturgijo rimske cerkve posebe, je pač le v njeni vsebini, katera je namenjena običajnim potrebam, torej za zasebno rabo pojedinih oseb ali rodbin, kakor tudi za druga skupna pobožna opravila celih cerkvenih občín, ki so bila ob izvestnih dnevnih časih (Horae), posebno zjutra in zvečer vedno običajna; torej ni ta vsebina z glavnim namenom mašne daritve, namreč s konsekracijo daritvenih darov, v nikaki neposredni zvezi, zato je tudi dandanes na vrsti še pri vseh znanih liturgijah še le po završeni konsekraciji.

Stara cerkev je liturgijo katehumenov, katera je bila z večine didaktičke vsebine, ki je torej obsežala Praecepta salutaria, stavljala naprej; in ko se je ta liturgija popolnila z molitvami vernikov in poljubom miru, so se prav na tistem sprejeli darovi na oltar. Nato celebrant opravi kratko tiho molitev, se obleče praz-

nično in pristopi takoj k pravemu dejanju (Canon actionis), kakor je je zahtevala Divina Institutio. Ta Divina Institutio pa je sestajala v smislu dotičnih mest svetih pisem (Matth. XVI. 26, 27, 28 in 30; Marc. XIV. 22, 23, 24 in 26; I Cor. XI. 23, 24, 25 26) iz zahvalnice (gratias agens), iz konsekracije (benedixit), iz obhajila (deditque discipulis suis), za katerim je sledil zopet slavospev, in v pogledu na določbo Pavlovo (I. Timoth. II. 1, 2, 3, 4) iz molitev za vse ljudi, posebno za vladarje in gosposke.

Apostoli in njih nasledniki so torej obračali svojo skrb posebno razvijanju teh delov, kakor se je kazalo po razmerah kraja in časa, in je po takem v stari dobi pričnjala akcija s prefacijo ali slavospevom za vse dobrote Božje, za katero prefacijo je sledila neposredno konsekracija poleg molitev, katere je apostol Pavel posebno priporočil Timoteju, in obhajilo. Za obhajilom so se verniki še zahvalili Bogu na tem, da so bili udostojeni prijeti Sveto telo, so prijeli blagoslov ter so se na poziv dijakonov (Ite in pace) razšli kakor smo to razložili zgoraj s pomočjo klementinske liturgije apostolskih konstitucij.

Po takem se je temu, da se je molitev Gospodova razmeroma pozno vložila v rimsko liturgijo, čuditi toliko manj, ko je imela rimska cerkev pri svojem eminentnem položaju odločilen vzrok, da postopa nad vse previdno pri uvajanju vsake novosti, in ko se je molitev Gospodova, kakor se kaže, tudi v liturgije drugih cerkev vložila le polagoma. V poslednjem pogledu je posebno 9. kanon Toletanskega koncila poučen; kajti ta kanon svedoči, da v nekaterih cerkvah nekdanje Praefectura Galliarum se molitev Gospodova celó v oni dobi ni pela pri vseh, ampak jedino pri nedeljskih liturgijah (non quotidie, sed tantum in die Dominica“. Primerjaj Daniel l. c. tom. I pag. 42, kjer se navajajo tudi dotična mesta kardinala Bona). Sicer pa molitev Gospodova pri svojem prvem uvedanju v rimsko liturgijo ni dobila mesta, odločenega jej še le po Gregorju Velikem, kakor se neoporečno kaže iz njegovega zgoraj navedenega lista ad Joann. Syrac. Njeno prvotno mesto je moglo v obče biti jedino po obhajilu ali pa pred Kanonom, ko navaja Gregor kot vzrok premeščenja namero, da bi se molila nad telesom in krvjo Kristovo. Prvo pa se nam zdi nad vse neverojetno; ker po naših gorenjih razpravljanih ni mogla pripadati liturgiji katehumenov, utegnila je torej biti na vrsti takoj pred darovanjem, (Offertorium), specijalno neposredno za poljubom miru, in jo je utegnil Gregor Veliki s poljubom miru vred premestiti na mesto, katero ima do današnjega dne. To mnenje se kaže toliko verjetniše, ko bi bilo drugače jedva naravno premeščenje poljuba miru, običajnega pred darovanjem, na mesto, odločeno mu po Gregorju Velikem.

Da se pri petju ali govorjenju molitve Gospodove v rimski maši nahajajo še nekatere ritualne razlike, da se n. pr. v nekaterih cerkvah Francije pri besedah „Panem nostrum“ vrši povzdigovanje patene, v Lijonski in Viennski škofiji Francije pri besedah „sicut in coelo“ elevacija hostije (z roko), da bi se s tem naznani bližnje obhajilo, — to omenjamo le mimogredé.

Iz Krčevinskih potočnic.

(Eligija).

Nechte cizich, mluvte vlastní řeči.

Ian Kolár.

Dragi Slovenci, pri nas od davna je mnogo nerada!

Ko se odstrani nered, takoj inachen bo svet.

Kamor namerim oči, povsod se mi zdi vse narobe,

To je nam škoda in kvar, tujcem veselje in slast.

Ko Izraelci nekđaj čistili so svoje malike,

Ne misle ni na to, da jih ustvaril je Bog,

Драги Словѣнци, при нас од давна је много нерѣда!

Ко се одстрани нерѣд, такој иначен бж свѣт.

Камор намѣрим очи, повсѣд се ми зди все нарѣбѣ,

То је нам шкода ин квар, туйцем веселье ин сласт.

Ко Израелци некѣдѣй чистили сѣ своиѣ малике,

Не мысла ни на то, да их устварил је Бог,

Ta Bog, kateri ima narode pod svojimi krili,
 Ki smo mu dolžni vsi čast, hvalo in slavo na vek.
 Tako i čislamo mi le tujih jezikov lepote,
 Radi se bahamo njoj, ona nam biser se zdi.
 To je, rojaki, nam greh, greh izvirajoč iz slepote,
 Ki nas ujete drži v mreži, ko ribice sak.
 Tujščina gladi si pot preširno po zemlji domačej,
 Širi, šopiri se, ah, da me je groza in strah;
 Ima v palačah svoj stan; slovenščina plače za plotom!
 Ni li to vredno solza, britkih tekočih solza?
 Če učenjaka se dva sestaneta v družbi veselej,
 Njima ni pet ni šest nemščina bruhne iz ust;
 Ako mladenič razvnet mladenki razkriva ljubezen,
 Jezik slovenski rabeč, ona smehlja se molče;
 Ako pa v tujščini njej le kaj o ljubezni zašepne,
 Sladke ljubezni takoj gorek potrđi poljub.
 Bratje, rojaki, torej proč hitro s toj gadnoj napakoj,
 Rabiti jezik svoj, bodi vam sveta dolžnost.

Božidar Flegerič.

Та Бог, katerый има народе под своимн крылы,
 Кий смо му должны вси част, хвалѣ ин слава на вѣк.
 Тако и числамо ми ле туйх ѣзыкѣв лѣпотѣ,
 Ради са бахамо ншой, она нам бисер са зди.
 То ѣ, рояки, наш грѣх, грѣх извираяч из слѣпѣнѣ,
 Кий нас уяте држи в мрѣжи, ко рыбаца сак.
 Туйщна глади си пот преширно по земльи домашей,
 Шири, шопири са, ах, да ма ѣ гроза ин страх;
 Има в палацах свой стан; словѣнщина плаче за плотом!
 Нѣ ли то врдно солза, бритких текучих солза?
 Че ученияка са два сестанета в дружбѣ вeselej,
 Ньима ни пат ни шест немщина брухне из уст,
 Ако младѣнич развнат младѣнкѣ разкрыва любезен,
 Ёзык словѣнскій рабач, она смѣхля са молча;
 Ако па в туйщинѣ ншей ле кай о любезни зашепне,
 Сладке любезни такой горек потрди полуб.
 Братѣ, рояки, торѣй проч хитро с той гадной напакѣй,
 Рабити ѣзык свой, бѣди вам свата должность.

Ламурскій.

Nekoliko rieči o roditeljih Kraljevića Marka.

U Hercegovini, a u „bijelome gradu Pirlitoru“ vojvodovao s ljubom (ženom) svojom Vidosavom vojvoda Momčilo (Momčil), j u n a k o d k o m a d a '), takov junak, koga tada u svietu ne bijaše.

Nu „gdje je sreća, tu je i nesreća“. Vidosavu zavoli¹⁾ Vukašin, kralj srbski; i ona zavoli njega. —

Amanet²⁾ ti, Vukašine kralju!
 Ti ne uzmi moju Vidosavu,
 Vidosavu, moju nevjernicu,
 Jer ć i tvoju izgubiti glavu;
 Danas mene u tebe izdala,
 A sutra će tebe u drugoga:
 Već ti uzmi moju milu seju,
 Seju moju, milu Jevrosimu:
 Ona će ti vazda vjerna biti,
 Rodit će ti kô i ja, junaka.

Junak „to govori, a s dušom se bori, to izusti, laku dušu pusti“.

Kad pogibe Momčilo vojvoda,
 U gradu se otvoriše vrata,
 Pak izidje kuja Vidosava
 Te dočeka kralja Vukašina,
 Odvede ga na bijelu kulu⁴⁾,
 Posadi ga u stolove zlatne,
 Ugosti ga vinom i rakijom

I gospodskom svakom djakonijom⁵⁾
 Pa otide u riznicu⁶⁾ mlada,
 Iznese mu ruho Momčilovo,
 Momčilovo ruho i oružje.
 Al da vidiš čuda velikoga!
 Što Momčilu bilo do koljena,
 Vukašinu po zemlji se vuče;
 Što Momčilu taman⁷⁾ kalpak⁸⁾ bio,
 Vukašinu na ramena pada;
 Što Momčilu taman čizma⁹⁾ bila,
 Tu Vukašin obje noge reče:
 Što Momčilu zlatan prsten bio,
 Tu Vukašin tri prsta zvlači;
 Što Momčilu taman sablja bila,
 Vukašinu s' aršin¹⁰⁾ zemljom vuče;
 Što Momčilu taman džeba¹¹⁾ bila,
 Kralj se pod njom ni dignut ne može.

To je kralju vrlo mučno bilo;
 Sjeti se rieči, što ih progovorio

Kralj pošalje vojvodkinji k n j i g u, neka Momčila il izda il otruje. Ali nu ona odpiše, da „nije lasno izdati Momčila, ni izdati, niti otrovati“, te ga svjetuje: „Ti podigni mlogu silnu vojsku“. Vukašin to učini. —

Kralj pomoćju „kuje Vidosave“ pogubi vojvodu junaka. Umirući govori Momčilo Vukašimu:

Momčil junak umirući, te veli:

Avaj meni, do Boga miloga!
 Nuto kuje mlada Vidosave,
 Kad izdade ovakog junaka,
 Koga danas u svijetu nema,
 To li mene sutra izdat neće?!

I dade pogubiti kuju Vidosavu. Tada

Kralj pohara dvore Momčilove,
 Pa on uze sestru Momčilovu
 Po imenu dilber¹²⁾ — Jevrosimu,
 Odvede ju Skadru na Bojanu
 I vjenča je sebi za ljubovcu;
 S njom lijepi porod porodio,
 Porodio Marka i Andriju —
 A Merko se turi¹³⁾ na ujaka
 Na ujaka, vojvodu¹⁴⁾ Momčila.

¹⁾ komad = kôs (Stück, pezzo). ²⁾ zavoliti (zaljubiti, obljubiti) = lieb gewinnen (sich verlieben). ³⁾ amanet (âmân) = Gnade! (hrv.: oj Boga ti bora tebi). ⁴⁾ kula = dvor, kuća od kamena; toranj. ⁵⁾ djakonija — (grčka rieč — diakon ein služiti) poslužba (Bedienung, Bewirtung). ⁶⁾ riznica = Schatzkammer. ⁷⁾ taman (izg. tãmân) = upravo (ravno). ⁸⁾ kalpak = kapa ili bolje šubara, što kod svetčanosti nose činovnici, vojnici itd. (I. F.) ⁹⁾ čizma =

škornja. ¹⁰⁾ aršin — mjera (nešto manja od metra). ¹¹⁾ džeba — ploča na ječerni (ječerna je neka vrst prsluka bez rukava). ¹²⁾ dilber = liepota, liep (dilber-Jevrosima = schön Jevrosima). ¹³⁾ A Marko se turi na ujaka = a Marko bude (bil je, postal je) kao ujak (ili kako bi kazao Istran: Marko se je hitil va ujaka). ¹⁴⁾ ujak (ujo) — materin brat, dočim je stric otčev brat) ujec (ujec). ¹⁵⁾ Marko se turi na Momčila po majci svojoj, sestri Momčilovoj.

Zlatna slova.

Po jeziku dok te bude,
 I glavom¹⁾ će tebe biti!
 Preradović.

Častno radi, skromno jedi,
 Pa ti posô²⁾ zlata vrjedi
 Šenoa.

Svjetlom k slobodi!

Da nam ono ne pogine,
 Što je naše od starine!
 Rakovac.

Hrdju³⁾ samo smrt uplaši.

Trnski.

Ki se srdi,
Nek⁴⁾ mu smrdi!

Istarsku.

Volim⁵⁾, brate, izgubiti glavu⁶⁾
Neg'ljubiti svoj zemlji dušmana⁷⁾.
Narodna.

¹⁾ Glavom (= po glavi) abl. limitationis ili instrumenti —
²⁾ póso — posao — posal — posel. — hrdja (rdja) = a) Rost, b)
Feigling (Taugenichts). — ³⁾ nek — neka — naj. — ⁴⁾ volim =

malo (ich will lieber). — ⁵⁾ Tako veli djevojka Kraljeviću Marku u
pjesmi „Marko ukida svatbarinu“. — ⁶⁾ dušman — dušmanin
— (sovražnik) Erzfeind. **Priredjuje Dr. L. K. Tr.**

Rusko pravopisanje za učeće se.

Spisal Александръ Ильичъ Ельснѣъ, poslovenil dr. Jenko.

(Konec.)

Pravopisanje zloženih (dvokorenih) besed.

Zložene (dvokorenne) besede se skladajo iz dveh korenin ali besed, zjedinjenih s pomočjo *e* ali *o* v jeden cel rojem.

S pomočjo glasnika *e* se skladajo med seboj taki koreni ali besede, iz katerih prva se končuje na *e* ali *я*; n. pr. живоописаніе (od жизнь+описаніе), земледѣліе (od земля+дѣліе), itd.

S posredovanjem glasnika *o* se skladajo med seboj taki koreni ali besede, iz katerih prva se končuje na *ъ* ali *а*; n. pr. пароходъ (od паръ+ходъ), водожѣрх (od вода+жѣрх), i. t. d.

О р о м н я. Ako pa se besedi кровь in дѣти zlagati z drugimi besedami, izvršuje se to zjedinjenje s posredovanjem glasnika *o* namesto *e*; n. pr. кровожадный (od кровь+жадный), дѣтолюбивый (od дѣти+любивый), itd.

О р о м н я. Ako se prvi koren ali beseda končuje na *жа, ча, ша, ща, ец, ца, це.* se njuno zjedinjenje z drugimi besedami izvršuje s pomočjo *e* namesto *o*; n. pr. душеприказчикъ (od душа+приказчикъ), кожемяка (od кожа+мяка), колченогий (od колча+ногий), пальцевидный (od палець+видный), птицеловъ (od птица+ловъ), глицевареніе (od пища+вареніе), кольцеобразный (od кольцо+образный), i. t. d.

Beseda *поль* (половина), zlagajoč se z drugimi besedami, sedaj obdrži svoj *ъ*, sedaj pa ga izgubi, včasih ga pa zamenja z glasnikom *у*. Tako, na primer, v skladanju z besedami, katere se začenejo z glasnikom ali pa s črko *л*, beseda *поль* ohrani svoj *ъ* in se zveže z drugo besedo s črtico; n. pr. поль-имѣнія, поль-оборота, поль-листа, поль-лота, поль-ложки. Pred drugimi soglasniki beseda *поль* izgubi svoj *ъ*, ter se zjedini z besedami neposredno, brez črtice; n. pr. полгѣда, полдень, полчасá, полнуда, полсѣтніи. Konečno, beseda *поль* zamenja svoj *ъ* s črko *у*, kedar se besede z njo zložene jemljejo v imenovalniku, ne pa v rod., kakor v prvih dveh slučajih; n. pr. полугѣдіе; полудѣнья, полукругъ, полуоткрытый, itd.

О р о м н я. Izjemo dela beseda полдень, rod. полудня, dajalnik полудню, itd.

Ako prvi del zložene (dvokorenne) besede ohrani svoj konec, zjedini se z drugim delom s posredovanjem črtice; n. pr. жаръ-пища, баба-ягá, кушá-лиса, царь-пушка, штабъ-офицеръ, генераль-адъютантъ генераль-губернаторъ, генераль-майоръ, гротъ-мачта, itd.

О р о м н я. Iz tega pravila so izvzete naslednje besede: вáхмистръ, ротлистръ, егермейстеръ, камергѣръ, камеръюнкеръ, гофмейстеръ, фельдмаршалъ, гофмаршалъ, фельдѣгеръ, фельдѣбелъ, фельдшеръ, Царьградъ, Бѣлградъ, Бѣлгородъ, Нѣвгородъ.

Pravopisanje velikih in malih črk.

Lastna imena se pišejo z veliko črko povsodi in za vsakim znakom ločnikov ali interpunkcije; n. pr. Александръ, Петръ, Никола́й, Александръ, Петровичъ, Никола́евъ, Россія, Москвá, Вѣлга, Москалевка, itd.

Samostalniki občni in drugi govorni razpoli ali deli se pišejo z veliko črko samo v naslednjih slučajih: 1. v začetku nadpisa, 2. za piko, 3. v začetku vsake vrstice v pesnih, 4. v začetku tujega govora, t. j. kedar se lastne ali koga drugega besede povejo ali zapišejo, neizpremenjene za dvoričjem, v oklepaju in 5. za klicajem, vprašajem in mnogoričjem, kedar se rabijo namesto pike.

Z veliko črko se pišejo tudi občna imena in pridevniki, kedar se z njimi izražajo:

Nazvanja treh oseb Вождий; n. pr. Богъ, Господъ, Творецъ, Всевышній, Спаситель, Богородица, Св. Духъ, Св. Троица, Провидѣніе, Промысль, itd.

Nazvanja oseb ruskega Imperatorskega Doma, n. pr. Ихъ Императорскія Величества Государь Императоръ, Государыня Императрица Его Императорское Высочество Государь Наслѣдникъ, Цесáревичъ, Великій Князь, Великая Княгиня, Великая Княжна, itd.

Nazvanja velikih praznikov, tudi tednov in dnij, praznikom enakovrstnih; na pr. Рождество Христово, Пáсха, Благовѣщеніе, Великій постъ, Страстная недѣля, Великій четвергъ, Свѣтлая недѣля, Духовъ день, Преполовеніе, i. t. d.

Nazvanja oseb po stanovih; na pr. Егѣ Высокопревосходительство, Ваше Превосходительство, Егѣ Сіятельство, Ваше Высокопреосвященство, Егѣ Высокоблагородіе, Егѣ Преподобіе, itd.

Nazvanja viših državnih in učenih uradov in zavodov in tudi različnih ruskih društev; n. pr. Правительствующій Сенáтъ, Святѣйшій Синодъ, Государственный Совѣтъ, Императорская Академія Наукъ, Москѣвскій университетъ, Техническое общество, Министерството Народнаго Просвѣщенія, Общество для посѣбія нуждающимся литерáторамъ, itd.

Zaglavja knjig, časnikov, časopisov, spisov in pesmar-

stva; n. pr. Истóрия Государства Россійскаго, Дѣянія Святыхъ Апóстоловъ, Москóвскія Вѣдомости, Нóвое Врѣмя, Капитáнская дóчка, Записки охóтника, itd.

Nazvanja brodov in drugih ladij; n. pr. фрегáтъ „Пáмьятъ Азóва“, фречáтъ „Владиміръ Мономахъ“, крѣйсеръ „Адмирáлъ Нахилмовъ“, лóдка „Корѣецъ“, яхта „Полярная звѣзда“, itd.

Nazvanja znamenitih dob in dogodkov zgodovinskih in literaturnih; n. pr. Екатери́нинъ вѣкъ, Сѣверная война́, кресто́вые походы, itd.

О р о м н я. Osebni, oziralni in kazalni zaimki, rabljeni namesto nazvanja treh oseb Božjih in prevzvišenih oseb v Rusiji vladajočega Doma, se tudi pišejo z veliko črko.

О р о м н я. V osebnih imenih, sestavljenih iz pridevnika in občnega samostalnika, se piše samo pridevnik z veliko črko, ako samostalnik pri njem ohrani pomen občnega samostalnika, obratno pa se piše z veliko črko tudi samostalnik, ako ta izgubi pomen občnega samostalnika; n. pr. Бѣлое мóре, Твѣрская губѣрнія, Лѣтній садъ, Сѣверная война́, Духовъ день, Свѣтлая, недѣля; городъ Цáрское Селó, городъ Великія Луки, itd.

О р о м н я. V nazvanjih, sestavljenih iz zloženega pridevnika in občnega samostalnika, se piše vsak del pridevnika z veliko črko; n. pr. Алексáндро-Невская лáвра Кіево-Печѣрскій монастырь, Киргизъ-Кайса́цкая степь, Усть-Медвѣди́цкая станица, Русское Историческое о́бщество, itd.

О р о м н я. Pridevnik se stavi včasih namesto osebnega samostalnika in se piše z veliko črko, kedar pri predmetu, zaznamovanem samostalnikom, ni drugega osebnega imena.

О р о м н я. V pismih se pišejo z veliko črko naslednje besede: Милостивый Государь, Господинъ, Вы, Вашъ (tudi v zavisnih sklonih ali „casus obliquus“).

Z malo črko se pišejo občna imena in drugi govorni razpoli, kedar stojé: prvič za vejico ali nadpičjem, in drugič za klicajem in vprašajem, za dvopičjem in mnogopičjem, kedar stojé namesto vejice ali pa nadpičja.

Razven tega se pišejo z malo črko:

Nazvanja duhovna in mitologiška; n. pr. ангелъ, херувимъ, серафимъ; нимфа, муза, русалка; прорóкъ, патриáръхъ, апостолъ, евангелистъ, митрополитъ, архіерей, епископъ, itd.

Nazvanja oseb po stanu, službi ali uradu posvetnem in duhovnem; n. pr. кáндлер, министръ, генерáлъ-губернáторъ, губернáторъ, князь, графъ, барóнъ, камергѣръ, гофмáршалъ, академикъ, профессоръ, генерáлъ, полкóвникъ, совѣтник, itd.

Nazvanja plemen, narodov, bivališč, polkov, redov in učnih zavodov; n. pr. русскій, славянинъ, болгаринъ, чехъ, полякъ, нѣмецъ, французъ, москвичъ, хáрьковецъ, европеецъ, китаецъ, измáйловскій полкъ, геóргіевскій крестъ, андрѣевская лѣнта, itd.

Nazvanja oseb po veroizpovedanju ali učenju, po polku, redu ali učnem zavodu; n. pr. христианинъ, правослáвный, католикъ, лютеранинъ, магометанинъ, буддистъ, неоплатóникъ, вольтеріанецъ, студѣнтъ, лиценстъ, правовѣдъ, юристъ, преображенецъ гусáръ, драгунъ, улáнъ, Алексáндровскій кавалѣръ, itd.

Nazvanja mescev, dnij tedna, narodnih in malih praznikov; n. pr. святки, масленица, мясоѣдъ, семикъ, каникли, январь, февраль, воскресѣнье, понедѣльникъ, вторникъ, itd.

Nazvanja zgodovinskih dogodkov in dob; n. pr. реформáція, священное писаніе, пугачѣвщина, itd.

Nazvanja knjig ne v smislu naslovov, n. pr. календáръ, граммáтика, священное писаніе евангеліе, itd.

О р о м н я. Pridevnik, kedar stoji kakor pridevek k danemu samostalniku, se piše z malo črko tudi v tem slučaju, kedar je izveden od lastnega imena; n. pr. ломоно́вскій слогъ, русскій языкъ, тамбовскій губернáторъ, москóвскій ситецъ, тульскій самовáръ, вяземскій пряникъ, ита́льская опера, донецкій уголь, itd.

О р о м н я. Nazvanja oseb po službi ali stanu, in tudi nazvanja polkov in učnih zavodov se pišejo z veliko črko, kedar se rabijo v uradnih pismih, vročenih dani osebi, danemu polku ali danemu zavodu; n. pr. Господину Варшáвскому Генерáлу — Губернáтору, в Измáйловскій полкъ, въ Хáрьковскій университетъ, itd.

Ruske drobtinice.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаха.

„Mosk. Vѣd“. št. 305. t. I jako pohvalno pišejo o vsprejemu cesarjeviča na Dunaju. Pravijo, da ga je srčno sprejel ne samo dvor, ampak tudi občinstvo. No, vsaj Rusija in Avstrija ne poznati Kraljevega Gradca. Pomenljiv je ta sprejem tudi gledé na to, da so nekaj tednov prej sprejeli Viljema II. le „suho oficijalno“, pravijo M. V. Gotovo je ta sprejem utrdil ono, česar mi iskreno želimo — mir, ter je morda važen korak za vsporazumljenje med Avstrijo in Rusijo.

„Mosk. Vѣd“. št. 300 t. I. govoré o novem programu francoskih socijalistov, pravijo, da bi ta program bil škodljiv za gospodarje in delavce, podražal bi proizvodnjo, in tako bi konkurencija postala težavnejša. Moglo bi se dogoditi, pravijo M. V., da bi po tem celó mlada ruska industrija postala nevarna zapadni Saj v

Rusiji ni društvo, ni narod ne smatrata kapitala zločinom niti sovražnikom dela. Na temelju pravice in obojnega pametnega razumevanja koristi da se bodo v Rusiji mirmo zlagali gospodarji in delavci.

V „Gosud. Sovět“ predan (izročén) je načrt, da se omeji inostrano naseljevanje v Rusiji. Ker uže sami Rusi nimajo dosti zemlje, da se selé v državi, prepoveduje načrt nakup zemljišč izven črt mest, takó, da bodo le v mestih inostranci mogli kupovati zemljišča za hiše itd. Vendar bode minister notranjih del smel izjemno dopuščati nakup ruskih zemljišč, a le pod pogojem ali uslovjem, da inostrani kupci primejo rusko podanstvo. Tudi inostranci, ki so kupili zemljišča uže prej, morali bodo tečajem 3 let pridobiti si rusko podanstvo, ali pa ustopiti (odstopiti) zemljišča drugim.

V „Mosk. Věd.“ št. 288. t. I. toži se profesor Ilovajskij, da so Nemci posebno napredovali zadnja leta v Rusiji. Iz 14 zavarovalnih Moskovskih društev je samo jedno čisto rusko, druga so prešla v nemške roke. V teh nemških društvih ni več od 6% (nižih) ruskih uradnikov, ki pa tudi morajo znati nemški. Viši so Nemci. Tu, pravi Ilov., ruski človek še svojega domoljubja pokazati ne sme. Krivi pa so vsemu temu gotovo tudi ravnodušni ruski glavničarji, ki bi bili lahko ta društva dobili v svoje roke. V obče se je nemški duh vzbudil, celó v teh rodbinah, ki so bile postale uže skoro ruske. Nemških društev da je veliko v Moskvi, in Nemec da izhaja tudi brez ruskega jezika, posebno če ima veliko službo pri kakem nemškem delniškem društvu. A Rusi se za vse to malo menijo: Taka je slovanska nestrpnost!

Zadnjih 10 let prihajalo je vsako leto povprek v Rusijo 800 tisoč tujcev. Prejšnja 10letja pa jih je prihajalo 950.000. Od 1872 do 1882 l. prišlo je v Rusijo celih 9.458.000 tujcev. Med njimi je bilo Nemcev 6.100.000, Čehov in drugih avstrijskih Slovanov 77.000, Srbov, Rumuncov in Bolgarov 42.000. Drugih narodnostij jih je bilo manjše. Večina, kakor sodijo, prihaja jih v Rusijo le začasno. V Rusiji naštevajo do 5.000.000 tujcev (največ Nemcev).

Iste M. V. št. 308. pravijo, da v zapadnih gubernijah živi mnogo Nemcev uže čez 10 let brez domovinskih listov ali pa s takimi, katerim je uže potekel obrok. Po novem zakonu ti ljudje ne morejo postati ruskimi podaniki. Živé torej uže leta in leta v Rusiji, pa niso ni nemški ni ruski podaniki, in nikdor jih ne vzemirjuje. M. V. mislijo, da bode Rusija morala te ljudi vendar poslati v Nemčijo nazaj.

Ko so Nemci povišali carino na rusko žito, pokazalo se je kmalu, da so sami sebi podražili kruh. Rusija pa je bila koncem 80 let povišala carino na nemški premog in železo. Vsled tega se je hitro razvijalo rudokopje v Rusiji, posebno se je hitro množilo dobivanje premoga in železa. Nemčija je tu izgubila jako važno t žišče, a Rusija se je ojačala. Sedaj, predlagajo Nemci Rusiji, da znižajo carino na žito, če Rusija zniža carino na železo in premog. Tudi ko bi znižana carina na žito bila za rusko kmetijstvo važna, odbija jo vendar javno mnenje, češ, da ne dá ubiti premogokopja in železne obrti v najširjem smislu.

V ruski Poljski je 8 mest in 300 mestic, stanovniki katerih so činženjaki „panov“, t. j. ti gospodje oblagajo meščane z raznimi dlačami, imajo n. pr. pravico vseh h krčm itd. Te ostanke poljskega fevdalizma ruska vlada odkupi.

Načelno je odločeno, da narodne šole dobé zemljišča, na katerih se bodo otroci učili vrtnarstva, sadjereje itd. Najprej so proučili jednako ustrojstvo v Franciji, Nemčiji, Avstriji in drugih zapadnoevropskih deželah.

13. novembra t. l. praznovali so v Moskvi posebno slovesno 50letnico učeno-literaturnega delovanja Zabelina. Ta učenjak znan

je kot dober poznavalec ruskih starin in kot ruski zgodovinar. V širjih krogih sicer ni tako izvesten, kakor n. pr. zgodovinarji: Karamzin, Solovjev, Kostomarov, Bestužev, Rjumin ali Ilovajskij, ali za rusko znanost pridobil si je mnogo zaslug. Sedaj je ravnatelj carsk. istor muzeja v Moskvi. Kot starinar-zgodovinar trudil se je vedno, da v objektivnih slikah prikaže rusko preteklost. Opisal je domače življenje ruskih carjev in caric, njihove navade, obrede, vraže (мѣрѣя) in nazore. Prav lepo je opisal, kako sta Minin in Požarskij za Rusijo Moskvo pridobila nazaj. Razkopal je mnogo starin in takó mogel opisati stari obrt. On je tudi za zgodovino Moskve in nje-nega početka pridobil si znatnih zaslug ravno s tem, da tudi tu resnico stavi nad vse.

7. (19.) nov. t. l. umrl je V. P. Kljušnikov. Rodil se je 10. (23.) sušca 1841. l. V Moskvi mu je bil učitelj ruskega jezika V. I. Krásov, sam dober pesnik. Na vseučilišču izbral si je prirodoslovje. Jako je vplival nanj njegov stric, ki je bil tudi pesnik. Služil je le malo časa, in to je bilo njegovemu literaturnemu delovanju na korist. Prvo njegovo delo bil je velik roman v četirih delih „Марево“ (fata morgana). Bil je natisnen v „Ruskem Věstniku“ 1864 l. Kmalu mu je sledil drug velik roman „Большіе корабли“ (velike ladije). Oba romana sta imela dober vspeh. Pisatelj vzel je svoje tipe iz sodobnega življenja ter jih je umetniški dovršeno predstavil. Tudi prirodni spisi so jako lepi. Vsled tega vspeha izbrali so ga pravim členom Moskovskega društva „Любителей Россійской словесности“. Po tem je stalno sodeloval pri „Ruskem Věstniku“ i „Mosk. Vědomostih“. Iz tega vidimo, da so mu nazori bili bolj konservativni. Tiskal je v „Rus. Věstniku“ lepo preložene angleške romane. Leta 1868 poklical ga je urednik „Zarje“ (Каширѣвъ) v Petrograd. Tu je pridno sodeloval in natisnil treji veliki roman „Цыгане“, in povest „Не-марево“. Ko je Marks odločil se l. 1870. izdavat časopis „Нива“, predložil mu je glavno uredništvo. Tudi sam je izdaval ilustrovani list „Кругозоръ“ (obzorje), po tem pa „Собесѣдника“. To njegovemu pisateljstvu ni bilo ravno na korist. Napisal je le še povest iz časov Katerine II.: „Семя волнодущевъ“ (družina svobodomiselnikov) in zgodovinsko črtico „Государь-орголь“.

L. 1880. vrnil se je v Moskvo. V „Rus. Věst.“ je obelodanil povest „крьпыншъ“ (skopuh). Naporno delo zakrivilo mu je smrtno bolezen. Bil je skromen, plemenit človek. On je kot prirodoslovec moško povzdignil glas proti gospodujoči teoriji ter v državnem, društvenem in umetniškem življenju branil vedno proti gospodujoči negaciji odločno pozitivna načela. Zanimivo je, da Kljušnikova posebno toplo hvali celo „Правит. Вѣстникъ“ ter pravi, da on ni mogel trpeti neiskrenosti ni v življenju ni v literaturi. Njegova labudova pesem bila je fantastiška povest „Danse macabre“, natisnena 1891. v „R. Obozreniju“. Uredoval je tudi энциклопедическій словарь (3 zvezke). C.

D O P I S I.

V Trstu. 5 dec. (Ob koncu leta). Mi Tržaško okoličanski Slovenci vzdržujemo se po naših narodnih društvih; društva so nam prave trdnjave, ona govoré, da še biva tu tlačeni Slovan. Umevno je samo po sebi, da si skušamo s trudom ustanovljena društva i vzdržati, da se ne podere kar čez noč to, za kar je bilo treba mesece in leta trajajočega trudoljubivega narodnega delovanja. Uprav v tem pogledu se je v naših krogih mnogo zagrešilo, mnogo zamudilo! V našem mestu imamo veliko število, menda do 800 pekov, izmed katerih je do 80% Slovencev. Pred več leti ustanovili

so si naši peki svoje pevsko društvo z imenom „Jadranska Zarja“. To društvo je bilo za nas važno, bilo je vrlo narodno. Členi njegovega odbora predstavljali so se ob raznih narodnih slavnostih s širokimi narodnimi trakovi ob prsih, a iz prs močnega zbora pevčev tega društva donela je po mestu krasna slovanska pesem. To važno narodno društvo, katero je šteló stotine členov in imelo najmočnejši pevski zbor med vsemi dosedanjiimi pevskimi zbori mesta in okolice, spi sedaj mrtvo spanje! Zaspalo je to važno društvo uže pred več leti; izgubili smo tu trdnjavo, a vedemo se nasproti tej

izgubi, kakor da bi se nas ne dotikala čisto nič. Poguma ter čilega delovanja bi se hotelo, da zopet vzbudimo Tržaške peke za narodno stvar, da si ti ustanové svoje slovensko društvo ali zadrugo.

Nekaterim zdi se najbrže stvar pretežavna; ali z dobro voljo doseže se mnogo. Kaj bi se ne dalo izvršiti od naše strani tu v Trstu, da bi imeli, n. pr. le desetorico takih, recimo, narodnih agitatorjev, kakor je bil pokojni Dolinar!

Tržaški peki so si ustanovili pred nekaj leti svojo zadrugo z imenom: „Consortio dei pistori“. Na čelu tej zadrugi so i rojeni Slovenci, a taki, kateri se ne zavedajo svoje narodnosti ter so nasproti nam jednaki pristnim Italijanom. Pravila, uradni jezik te zadruga, sploh vse, je le italijansko.

Ta zadruga je torej za nas tuja, jednaka irredentarskim društvom in zadrugam, čeravno šteje med svojimi člani do 80% Slovencev. Slovenski peki v Trstu zdramite se! Sami morete si ustanoviti močno zadrugo, katera bode v vaših rokah in na korist naši narodnosti v Trstu.

Blizamo se koncu leta, katero ni prineslo nam Tržaško-okoličanskim Slovincem kaj novega, toliko manje dobrega. No, pri vsem tem zabeležiti je i nam v nekem pogledu majhen napredek. Ustanovila se je v Trstu „Hranilnica in posojilnica“, dobili smo vrla dva narodna odvetnika. Deslej je bilo res čudno tu v Trstu, da ni bilo med 70 Tržaškimi odvetniki niti jednega Slovenca! Po številu ljudi naše narodnosti moralo bi tu biti vsaj 15 odvetnikov. No, ako bi se zavedali Tržaško-okoličanski Slovenci svoje narodnosti v takej meri, kakor tukajšnji Italijani, pokazal bi Trst uže neko'iko drugačno lice.

Srce boli človeka, videti, kako se poslužujejo celó nekateri naši veljaki še vedno italijanskih odvetnikov. Uprav italijanski odvetniki v Trstu so na čelu dotičnim društvom, katera delujejo z n a m e n o m na to, da bi se zatrli Tržaško-okoličanski Slovenci.

Ko bi pa mi podpirali še take odvetnike, pobijali bi sami sebe. „Svoji k svojim“! bodi naše geslo, ker jedino takó nam je možno vstrajati. Ako se bodo posluževali naši rodoljubi in naše ljudstvo sploh le naših odvetnikov, dobimo pač v malo letih še druge, kateri vsi bodo gotovo stebri naših narodnih društev in voditelji narodnosti naše.

Kar sem rekel o našem občinstvu in, žal, tudi o nekaterih rodoljubnih veljaki nasproti našim odvetnikom, je trditi tudi gledé „Hranilnice in posojilnice“. Število členov pri tem zavodu ter njegovo delovanje, kaže da se naše občinstvo doslej ne zanima dovolj za obstanek tega važnega zavoda. Med člani tega zavoda pogrešamo doslej imena prvih rodoljubov, kaj-li še našega občinstva v obče.

V nekaterih stvareh kažemo res še premalo zavednosti; koliko bi pomogli narodnosti naši in samim sebi, ako bi se

v vsem posluževali le vsega, kar je našega! Brez tega, brez vstrajnega narodnega delovanja, pač se ne bomo mogli meriti na nobeno stran s tu močnejšim sovražnikom. Právimo, da nas je tu v Trstu več nego v vsakem drugem slovenskem mestu; no, ali pa kažemo tudi istinitost teh besed!

Dal Bože, da bi se v Trstu in okolici naši v bodoče leto obrnilo na bolje.

„X“.

V Selnici ob Dravi, 4. dec. (Izv. dop.) „Slovenski Gospodar“ od 24. novem. t. l. je podal dopis iz Ponikve (na Štirnem), v katerem hoče zasmehovati „še ne 20 letnega dijaka, ki je že poln novošegnih fraz in ostudnega liberalizma, ki se je predrznil novoosnovano bralno društvo v Ponikvah v „Sl. Narodu“ „napasti“; ker je namreč temu društvu povedal, da nobenega „liberalnega“ lista ne čita in vse slepo za dr. Mahničem pobira“.

Dotični dopis nazivlje ta bratovski opomin v „Slov. Narodu“ „surovim napadom“ ter pravi, da se je to društvo vsled tega nalašč naročilo na „R. Katolika“, „kateri se zdaj hlastno bere in se dr. Mahnič občuduje“.

Da čita omenjeno društvo „R. Katolika“, to je prav tudi nam; kajti tu bodo dotični čitalci imeli priliko prepričati se na samem mestu (ako niso popolnoma slepi in gluhi), da v tem lažikatoliškem listu tiči vse drugo, nego to, kar bi imele pravico „rimsko-katoliško“ imenovati se; in ko pridejo do vrstic, kjer dr. Mahnič psuje: „nevedne kmete, ulične postopače in čitalnične plesalce“ ter zaničuje cirilsko pisavo in sploh vse, kar bi moglo rešiti Slované pogina, in se vrhu tega še spomnijo, da je dr. Mahnič poglavar teh, ki so na I. slov. kat. shodu v Ljubljani napadli družbo sv. Cirila in Metoda, tedaj menda vendar spoznajo, da „ni vse zlato, kar se sveti“; kajti tudi organ dr. Mahniča se sveti od zunaj z bliščečim imenom „Rimski-Katolik“, v tem ko se njegova vsebina še navidezno ne strinja s tem imenom. To, kar piše „R-Kat.“, zasluđuje popolnoma drug naziv; in kdor bi gledal samo na njegovo vsebino, ta bi mu rekel (in to pa vsej pravici): „Berolinski židoprotestant“. Ta lažikatoliški list pobira namreč laži in psovke iz židovskih in protestantskih časnikov, ki so naperjene proti Slovanom ter je podaje slovenskemu občinstvu kakor sv. evangelj.

Mi čestitamo novoosnovanemu in vsled tega še ne skušenemu bralnemu društvu v Ponikvah ter želimo, da bi se mu vsebina „R. Katolika“ prehitro ne zgabila. Čestitamo pa tudi tistemu „še ne 20 letnemu“ dijaku, da je imel v Ponikvah vsaj on to iko razuma, da je opomnil omenjeno društvo na važno stran ter mu povedal, da, kdor hoče spoznati resnico, mora poslušati dva zvona; saj je neovrgljiva resnica, da, kdor hoče biti pravičen sodnik, mora zaslišati zatoženca ravno tako, kakor tožnika. Kdor ravna v tem slučaju nasprotno, ta se ne more smatrati pravičnim sodnikom.

Ogled po slovanskem svetu.

a) slovenske dežele :

Dve interpelaciji. Prva kaže, kakó se postopa med koroškimi Slovenci, da bi ostala pri njih dosedanja jezikovna uredba šol. 22. nov. je bil Mac-Nevin, c. kr. okr. glavar, v Kotmarivesi ter je tu izjavil, da bode šola, za kakoršno prosijo Slovenci, hrvaška, da naj gredó ti, kateri zahtevajo slovensko šolo, čez Ljubelj, da niso vredni imeti otrók, da so na Štajerskem, kjer je služboval, prihajali iz slovenske šole sami neumneži. Nasprotniki slovenske šole, čuteč se varne za hrbtom glavarjevim, pa so psovali naše z „ravbarji“, kateri hočejo krasti Korošcem nemški jezik. Naši ljudje so odšli s protestom in razburjeni. Tudi dež. predsednik, kakor je videti, odobruje postopanje proti Slovincem; 8. nov. je proti Bistriškemu zastopu in tudi ob drugih prilikah imenoval „Hetzerje“ te, ki se potezajo za pravice slovenskega naroda. Zato prašajo podpisani: 1. Ali je c. kr. vlada pripravljena, preiskovati in potem primerno kaznovati postopanje c. kr. okr. glavarja Celovškega v Kotmarivesi? 2. Hoče-li skrbeti za to, da sklepov slovenskih občin na Koroškem gledé jezikovne uredbe ljudske šole ne bode oviralo neopravičeno postopanje vladnih organov?

Druga interpelacija pripoveduje, da je v Svincu (Eberstein) na Koroškem dal sodnik zapreti tožitelja Jos. Kollmana, ker ni znal nemški. Sodnik je zakričal: „Warte, ich werde dich schon deutsch lehren“. Po 24 urah zapora vprašal je sodni sluga Kollmana, ali zna uže nemški. Za hrano je dobil hlebček kruha, za katerega mu je bilo plačati 8 kr. Prebivalci sod. Svinskega okraja štejejo 792 Slovencev; zato prašajo podpisani pravosodnega ministra: 1. Ali je pripravljen preiskovati ta slučaj, ako mu ni bil doslej še znan? 2. Ali je pripravljen ukreniti potrebno, da se dá primerno zadoščenje slovenskemu prebivalstvu za ta nečuvni, globoko žaleči in vznemirjajoči slučaj? 3. Ali je pripravljen skrbeti za to, da bi moglo iskati slovensko naseljenje, domače tudi v sodnem okraju Svinskem, pri tem sodišču pravico v svojem jeziku?

Odbor pol. društva „Edinost“ v Trstu je izjavil, da on smatra posl. Vj. Spinčića in dr. M. Laginjo hrvatsko-slovenskima poslancema: 1. ker so ju v bratski slogi volili hrvatsko-slovenski volilci, in 2. ker ju je priporočilo pol. društvo „Edinost“, kojemu je naloga braniti narodne koristi Slovencev in Hrvatov. — Tudi sam hrv.-slov. klub je protestoval proti trditvi celokupnega konservativnega kluba, kakor da bi ne imel prava, pride i si tako ime.

„Teharski plemiči“, nova slovenska lirična opera, katero je uglasbil dr. Benjamin Ipavec, predstavljala se bode danes prvič v Ljublj. novem. gledišču, v prisotnosti skladatelja.

Fran vit. Močnik, upokojeni šolski nadzornik, rojen v Cerknem na Goriškem, umrl je v 78. letu življenja. Njegovo ime je znano po vsem civilizovanem svetu; kajti uže davno je zasnoval take učne knjige o računstvu za osnovne in srednje šole, da so jih prevajali na vse kulturne jezike. Pojedina izdanja so dosegla 20, 30 in še več, vselej poprav-

ljenih ali pomnoženih ponatisov. Vsa zasnova je vzorna, in računice za osnovne šole ostanejo najbrže tudi v bodočih stoletjih svoje vrste naprekosljivo delo. Šolske računске knjige se ne imenujejo le v Avstriji preprosto „Močnik“; ime tega Slovence ostane stalno v zaglavju pedagogijske literature.

Ondriček Frant., svetovnoznan česki vijolinist, je zadnjih 14 dnij mudil se na Primorskem ter, v družbi s svojo soprogo pevko, priredil koncerte v Gorici, Trstu, Pulju in zopet v Trstu. Zadovoljil je povsod občinstvo, a poprek je zadovoljilo tudi ono njega v gmotnem, še bolj pa v moralnem pogledu. Občinstvo dobi od njega vedno več, nego pričakuje, a ono ne obiskuje vselej njegovih koncertov, kakor bi pričakoval vsem pravom on. Na Primorskem pa poseza, kakor znano, nacionalna politika tudi v glasbo, in sosebno Italijani so na to stran pravi mojstri. Svoje ljudi, še toliko neznatne, označujejo kot pristne genije in v obče jim izkazujejo čast tudi z obilim obiskovanjem njih koncertov. Pri Ondričku je ital. židovski list v Gorici odvrčal občinstvo od koncerta s tem, da je kazal na njegovo slovansko pokoljenje; v Trstu so se listi pospelí začetkom nad nacionalno stališče ter jako poudarjali znamenitost glasbenika češkega; potem pa so priobčili jedno pismo iz Gorice, v katerem kažejo, kakó demonstrativno so tam pri koncertu ploskali od slovanske strani; odtlej so pisali uže hladneje; vsaj priporočali niso poslednjega, tu 8. dec. v velikem gledišču (Politeama Rossetti) danega koncerta. Občinstva je prišlo sicer nad 500, ali ne toliko, kakor bi ga bilo drugače utegnulo dojeti. Tega koncerta se je udeležilo mnogo Slovencev iz Trsta in okolice, potem Hrvatov, Čehov, ali skupno ne toliko, kakor bi bilo želeli. Nočemo omenjati, da slovansko občinstvo bi ne bilo še dovolj zrelo za umetno godbo; v Trstu tudi ital. in nemško občinstvo je poprek zaostalo ali zanemarjeno na to stran, in so le manjši krogi sposobni za ocenjevanje više glasbe; ali razlika je ta, da ital. občinstvo in nemška naselbina gre svojim ljudem in s tem tudi na zunaj izkazat se, tudi kjer nimajo pojedinci povoljnega razuma za stvar, v tem ko se kažejo Slovani tudi Tržaškega mesta preveč indiferentni ali brezbrizni. Ravno v Trstu je treba ponovljenega dokazovanja, da slovanski živelj je tu, ne da ga ni, kakor trdi ital. publicistika na zunaj. Mnogo je slovanskih imovitih rodbin, ki bi bile dolžne ravno ob takih prilikah dokazati svojo prisotnost z vsemi členi, in to bi spodbujalo redke slovanske glasbenike, da bi zahajali v Trst, jedino za Slovane, ko bi jih Italijani itd. puščali na cedilu zastran ozkosrčnih nacionalnih interesov. Mi omenjamo to, ker so rodoljubi slovanski obžalovali sosebno v večer 8. t. m., da so bile lože velikega gledišča malo ne prazne, ko bi jih mogle polniti slovanske rodbine. To je na estetiško in moralno škodo poslednjim samim; kajti Ondriček je s svojo gospo odbral za ta večer izredno dragocene komade, ki po svoji notranji vrednosti in po taki izvršitvi, kakoršni je kos jedino Ondriček, oplemenjujejo naša čustva. Ondriček je ta večer s komadi Brucha, Raffa, Schu-

manja in z dodatki zares ogreval srca, v tem ko je z dvema Paganinijevima komadoma vzbujal največje občudovanje. Slava njemu in čast tem od slovanske strani, ki so vede i, kaj pomeni tak koncert v Trstu v glasbenem in moralnem pomenu!

Iz Trsta odide Ondriček v Sarajevo, potem dalje proti Afriki ali pa proti — Skandinaviji. S pomladi odrine tudi on v Ameriko, kjer ostane na razstavi v Chicagu in drugod celo poletje.

Družba sv. Cirila in Metoda je po svojem vodstvu izdala in založila svoj VI. „Vestnik“, ki, obsezajoč 88 str., in tiskan v „Kat. tiskarni“ v Ljubljani, obširno razpravlja o VII. veliki skupščini v Postojini, potem zaznamuje darove, podaje imenik podružnic, pokroviteljev, vodstva, nadzornišva in razsodništva, navaja društvene zavode in dostavlja imenik po veliki skupščini zasnovanih novih podružnic. Dohodkov l. 1891. je bilo 11.992 gld. 35 kr., stroškov pa 8556 gld.; 77 kr. Dohodkov je bilo 2400 gld. več od leta 1890, ali tudi stroškov je bilo 2700 gld. več od l. 1890. Med dohodki je podpora kranjskega dež. zbora s 1000 in Ljubl. mesta s 410 gld. 14 vstopivših pokroviteljev je plačalo 1374 gld., volil je bilo 966 gld. 27 kr. Za 4 razredno šolo v Trstu s šolskim vrtem je družba potrosila 2564 gld., jo tu je Trž. moška podružnica nabrala 753 gld., ženska pa 427 gld. 90 kr. Za druge učne zavode v Rojanu (pri Trstu), v Gorici, Podgori in Pevmi (obe občini pri Gorici) in Celju se je potrosilo 2463 gld. 52 kr., skupno 5164 gld. 48 kr. Podpora narodnega šolstva na Koroškem in v Istri je znašala 938 gld. 65 kr. Slovenskih nabožnih in poučnih knjižic je družba razdelila za 818 gld. 13 kr.

Prebitek znaša vendar še 1348 gld. 23 kr.; skupno imetje je koncem l. 1891 znašalo 11.992 gld. 35. kr., pri tem niso všteta posojila raznim šols. občinam za zgradbe šols. poslopij. Družba je doslej nabrala 44.318 gld., potrosila pa 32.325 gld. Podružnic je bilo na Kranjskem 45, na Štajerskem 28, na Koroškem 14, na Goriškem 13, v Trstu 4 (moška in ženska, potem na Greti in pri sv. Ivanu), v Istri 1 (v Podgradu). Po vseh deželah je pokroviteljev 83, ustanovnikov 7, letnikov 42, podpornikov 3482, vseh družbenikov 9007. Po veliki skupščini je navedenih še 15 novih podružnic, a po priobčenem Vestniku jih je uže zopet prirastlo nekaj, in so zlasti rodoljubke, ki po trgih in mestih raznih pokrajin snujejo nove podružnice, takó da se nam je nadejati do bodoče velike skupščine velikega napredka. Na Kranjskem je, kakor pravi „Sl. Nar.“, razmerno največa apatija, ker protislovanska stranka ne le da nič ne stori za družbo, ampak jo izpodkopuje z neosnovanimi napadi. V najhujši dobi narodnega življenja se ondi v „konservativnem glasilu“ navdušujejo za nemško kat. vseučilišče v Solnogradu in spodbujajo celó, da bi se zasnova podružnica za nabiranje podpor. istemu vseučilišču. V tem ko se slovenskemu narodu napovedujejo organizacije in boji na njegovo uničenje, imajo pri istem glasilu čas, da dan za dnevom premlevajo fraze o liberalizmu, framasonstvu in jemljejo narodnim

listom dragi prostor, da se branijo proti naskokom in sumničenjem. Slovenski narod, kakor se je nadejati, preživi tudi to hudo dobo; ali zapomni si v večni spomin, kaj se je z njegovimi svetinjami počenalo v tej dobi in specijalno l. 1892. Rodoljubi in rodoljubke! ako je bilo kedaj treba delovati in žrtvovati se za narod: izvestno je sedanja doba takega dela in takih žrtev doslej najpotrebniša. Torej vstrajno dalje na delo!

Strokovni šoli v Ljubljani. Ivan Šubic, direktor c. kr. obrtne šole v Ljubljani, je priobčil v šolskem letu 1891/92 dvoje letnih izvestij, strokovne šole za lesno industrijo in strokovne šole za umetno vezenje in šivanje čipek. V šoli za lesno industrijo kaže statistika učencev za vso dobo obstanka (1888/89 do 1891/1892), da jih je bilo prvo leto v 1 samem oddelku 28, drugo leto v 1. letniku 32, v 2. pa 16, v 3. letu v 1. letniku 28, v 2. 14 in 3. 14, v 4. letu ali letos v 1. letniku 30, v 2. l. 14, v 3. l. 12 in v 4. l. 9. Teh 9 je dobilo odhodna spričevala, in sicer 3 drezbarji, 1 strugar in 5 stavbinskih in pahišnih mizarjev. Učenci so vsi s Kranjskega, le 3 iz drugih dežel cislitavskih in 1 od onkraj Litave; materin jezik je bil 1 učenca v 1. letu in dvema v 4. letu nemški. Po veri so vsi katoliški. Učiteljski zbor šteje sedaj 10 členov. V šoli za umetno vezenje in šivanje čipek je bilo v 1. letu 61 učenek, v 2. letu 54 vezilj in 28 čipkaric, v 3. l. 46 vezilj in 16 čipkaric, v 4. l. 46 vezilj in 15 čipkaric. Razun 1 Židinjce so vse kat. vere; iz Ljubljane jih je največ. V 1. letu je bilo 20 Nemk, 39 Slovenk in 2 Hrvatice, v 2. l. 13 Nemk, 40 Slovenk in 1 Čehinja, v 3. l. 26 Nemk, 35 Slovenk, 1 Hrvatica, v 4. l. 22 Nemk, 36 Slovenk, 1 Hrvatica in 2 Poljakinji. Poleg direktorja, skupnega za obe šoli, je bilo na tej ženski šoli 6 učiteljskih močij. Učni jezik je na obeh oddelkih slovenski, uči se pa slovenščina in nemščina. Iz obeh navedenih izvestij sporočimo prilično še več.

Odbor družbe sv. Mohorja stori primerne in potrebne korake zaradi trditve g. Mac-Nevina, da izdaja ta družba „veleizdajske knjige“. „Sl. Narod“ pristavlja o tem: „G. glavar imel bode torej priliko dokazovati to svojo gorostastno trditev, in bode izvestno delalo to mnogo preglavice še celó njemu, ki se liki Bismarek boji menda le Boga in drugega nikogar“.

Miklavžev večer so tudi letos po Slovenskem praznovali tu pa tam po društvih, prirejali otrokom zabave s petjem, v tem ko jim je sv. Miklavž delil darove ter jim kazal, kakó se jim je vesti v bodočnosti.

b) Ostali slovanski svet.

Iz državnega zbora. Menili so, da se vsaj letos završi proračunska debata še pred novim letom; v ta namen so bili sklenili celó na krajše razpravljati proračun. Toda ista levica, ki hoče krajšati svobodo govornikom slovanskih strank, zavlekla je obravnavanja nepričakovano na dolgo. Princ Schwarzenberg se je moral oglasiti za češko konservativno veleposestvo, potem ko so z leve strani po dr.

Mengerju pristašem češkega državnega prava očitali veleizdajstvo. Schwarzenberg je ponovil, da češko plemstvo stoji nepremično na stališču istega prava in je v svojem govoru vpletel mnogokaj o potrebi izvršitve narodne enakopravnosti, o preustrojenju šolskega zakona v smislu verske šole, o duvalizmu kot ne še stalni obliki, da je treba Čehom zopet ministra krajana itd. Grof Taaffe je takoj vstal in odgovoril, ni pa omenil ne češkega prava, ne duvalizma, pač pa naglašal, da v Avstriji mora priti do rešitve jezikovnega vprašanja za vse narode, da pa ni še časa zato, ker je treba poprej opominjati stranke, naj bi premišljevale to vprašanje. Poslednja opomnja jezadela naravnost pl. Plenerja, ki je žugal, da levica popusti sedanje postopanje ter spravi na dnevni red zopet jezikovno vprašanje. Še bolj pa je razburilo vso nemško levico in nacionalno skupino, da grof Taaffe ni takoj uprl se Schwarzenbergu gledé na zahtevanje konfesionalne šole ali popravljanja duvalistiške oblike. Levica je napovedala takoj boj Taaffejevi vladi, in grof Kuenburg je naznanil svojo ostavko. Pogajaja med levico in grofom Taaffejem se je vršilo več dni, levica je zahtevala sestavo večine iz nje. Poljakov in sorodnih členov konservativnega kluba. Načelnik poljskega kluba Javorski in konservativnega kluba grof Hohenvart sta se pa odločno uprla ukazovanju nemške levice, in grof Taaffe je odklonil s tem nadaljnje pogajanje z levico. Odtlej je začela levica osrednjo vladu napadati in naposled je glasovala tudi proti dispozicijskemu fondu. Grof Taaffe je še pred tem glasovanjem izjavil, da stoji na starem, levici prijaznem ustavnem stališču, potem na stališču Dunajskih punkcij in na stališču, da duvalizem je po njegovi vladi pripoznano urejena oblika. Ali to ni nič pomagalo, in grof Kuenburg zapusti ministerski stol.

Pri glasovanju o dispozicijskem fondu je bilo 21 glasov več proti dovoljenju tega fonda; glasovali so proti levičarji, nemški nacionalci, Mladočehi s hrvatsko-slovenskim klubom. Tudi iz med ostalih hrv. poslancev ni glasoval nobeden za ta fond, ker so bili kakor si bode odsotni. Vlada, kakor prejšnja leta, ni smatrala tega glasovanja nezaupnicoj, vendar ni pričakovala, da jej bode levica za mnogotere velike usluge tega leta poplačevala s tako nevhvaležnostjo. Potem je grof Taaffe odgovoril še na interpelacijo Liberškega mestnega sveta in je pri tem naštel mnogotere nezakovitosti, upornosti nasproti oblastim, terorizem nasproti češkemu naseljenju itd., in je vlada le čez mnogo let odločila se za razpust tega sveta. Na odgovor Taaffejev se je sklenila debata o njem, katere so se udeležili levičarji in nemški nacionalci in pa Mladočehi. Slovenci so stavili sešobno dve interpelaciji zastran Koroške.

Fonetika v šolah galiških Rusov. Naučni minister bar. Gautsch, kakor so dali brzojaviti, je zaukazal uvedenje fonetiškega pravopisanja po galiških ruskih šolah. Najprej so pridobili za fonetiko kratkovidnega vseučilišnega profesorja, potem so vprašanje razpravljali po časopisju, naposled so vneli za fonetiko nekaj ljudskih učiteljev; sklicali so konferencijo, ki je sklepala v smislu fonetike, in do naredbe bar. Gautscha ni bilo treba kakor zadnjega koraka. Česar so že-

leli od začetka, to so dosegli. Azbuko hočejo tem potom odpraviti, kakor jestara narodna stranka to dobro razkriva na letošnjem občnem zboru društva Kačkovskega; fonetika je most k latinici, in jedna opora več k literaturnemu in potem tudi drugačnemu separatizmu. Poljska frakcija dosega takó svoje cilje, na poti k tem ciljem pa pripravlja sama sebi in poljski narodnosti narodni propad, da se narod pogrezne v globino germanskega morja!

Slavnostni komers so 3. dec. t. l v Gradcu priredili slovanski dijaki; sešlo se je kakih 400 udeležnikov, med njimi tudi drž. poslanci, kakor prof Masaryk, kateri je imel navduševalen govor o idealih za katere se boré sedaj Slovani. Slovenski dijaki so bili komersu na čelu, drugače pa so bili zastopani v odboru Bolgari, Čehi in Slovaki, Hrvat, Poljaki, Rusin, Srbi. Lepo znamenje složnega duha!

Bolgarsko. Stambulov namerja spremeniti sedanjo ustavo in se uže pogaja s členi Sobranija. Sprememba bi se dostajala med drugim: 1. verske svobode kneza in njegovega naslednika, 2. zmanjšanja števila poslancev; 3. imenovanja mestnih županov po vladi; itd. „N. F. P.“ vidi v tem veliko nevarnost za Bolgarsko; pravi, da naseljenje je pravoslavno, a z narodom da mora biti tudi v soglasju vera kneževa; drugače da bi segnila vmes Rusija, ker vladar te države je pokrovitelj pravoslavja. V Romaniji da se je dinastija uredila tudi gledé na vero po potrebah naroda. „Vaterlandu“ ni po volji zagovarjanje pravoslavja od židovske strani, in trdi ta list, da židovski dogan se s tem obrača jedino proti katoliški cerkvi. Mi se spominjamo, da sta se „Vaterl.“ in „N. F. P.“ vedno zlagala v ovajanju Jugoslovanov, ko se jima je samo z delo opisovati te narode takó, kakor bi stremili za pravoslavjem, in sta pobijala do današnjega dne stremljenje ne za pravoslavjem, ampak za cirilometodijsko cerkev, v smislu galiških unijatov. Glavno glasilo nemško-židovske liberalne stranke ima v pogledu na Stambulovo namero vse kaj drugega pred očmi, nego pa pobijati katoliško propagando v Bolgariji. Zagovorniki in prijatelji Koburgovi in častitelji Stambulovi bodo uže pozna i vzrok. Gledé na skrčenje zastopnikov Sobranija, kakor tudi na namero, da bi vlada imenovala mestne župane, se kaže, da bi vlada dobila rada še večjo oblast v roke, nego jo ima doslej. Takó se godi s „samostalnostjo“ malih narodov; svobodo jim bodo krčili, dokler ne pridejo popolnoma v oblast zapadnikov.

Kolera in politika. Kakor znano, je letos pričela kolera razširjati se tudi na mejah Evrope in Azije, katere meje pripadajo Rusiji. Tam so nevedni ljudje, Tatari, in ni čudo, da so se protivili zdravnikom, češ, da jih hočejo z lečili otrovati ali ugonobiti. Godili so se vsled tega tudi prepiri in pretepi. To so porabili poljski in nemški politikaši celó v našem državnem zboru, da so napadali Rusijo kot barbarko, da ima tako nevedne množice itd. Pozneje se je prikazala kolera v Hamburgu, jednom največih, bogatejših in, mislili bi, najčednejših in izobraženejših mest. Ali zdravniki sami so zasvedočili v večni spomin, da so pa celi deli tega mesta umazani, popolnoma zanemarjeni, vsled tega silno nevarni za razširjanje kolere. In uprava mesta samega je razkrila, da so bili brez vseh priprav za slučaje nevarnih kužnih bolezni. Ves civilizovani svet se je spodtikal nad tako upravo

takega kulturnega mesta. A zaradi tega ni nikdor Nemčiji pridajal imena barbarske države. Prof. in učenjak Virchov, ki je sam popotoval letos po Rusiji, kjer je razsajala kolera, zavedočil je naposled svetu, da Rusija je vse storila, kar je možno storiti človeškim silam v takih razmerah, in je postavil ruske uredbe v tem pogledu v zgled vsej Evropi.

Ko so napadali v Dunajskem drž. zboru Rusijo, ni bilo slovanskega zastopnika, da bi bil primerno odgovoril. Mi sami se spominjamo, kaki izgredi so bili v Neapolju, ko je poslednjič strašno razsajala kolera tudi v tem največem mestu italijanskem. Znano je, kakó se je ljudstvo branilo in upiralo vladnim uredbam in zdravnikom, a jednako znano je tudi, da so morali tedaj, rekli bi, pol mesta posuti, ker so bile ulice, sosebnó v znani grič, po katerem je sezidano mesto, preozke, umazane in uže same po sebi pripravljene za vsako vrsto kužnih boleznij.

A nam je znano po osebnih poročilih še žicih Tržaških zdravnikov, kako nevednost je kazalo Tržaško laško ljudstvo za časa zadnje kolere v tem mestu. Zdravniki so morali biti nad vse previdni, da se jim ni sprlo ljudstvo; takó je bilo polno praznih vér. K temu navedemo še, kar navaja na Dunaju izhajajoči ruski mesečnik „Hayka“ (Nauka) Ta izborni časopis, namenjen širšemu narodu avstro-ogerskih Rusov, je odločil 5. št. t. l. malone vso poljudnemu ali popularnemu pouku o kolero, in je to zadačo rešil bolje, nego vsak drug list. Na str. 249 je čitati tudi naslednje. Omenivši slučaje, ko pokličejo zdravnika uže prepozno, vsled česar ni več pomoči, pravi, da potem nevedno ljudstvo obdolžuje zdravnike, kakor da bi bili oni zakrivili ta ali oni slučaj smrti. Potem nadaljuje: Nevedni ljudje niso samo pri nas, ampak tudi po drugih krajih; v Trsta, kakor je meni pisal naš Danilo, pripetilo se je l. 1886 med Italijani naslednje: V tem letu so zanesle kolero ladije iz Egipta v Italijo, odtod pa tudi v naše južne kraje in tudi v Trst. Dunajska vlada je poslala sém zdravnikov, da bi lečili bolne za kolero ter zaprečili razprostranjenje kolere. Med temi zdravniki je bil Nemeč, ki je znal nekoliko italijanski, tega so poslali v ital. selo, kjer je hudo razsajala kolera. Človekoljubni doktor je teka od jutra do večera iz jednega doma v drugi, ali, žalibog, Italijanci niso hoteli jemati njegovih lekarstev, kajti tudi tam je bil neki nevednež razširil vest, da zdravniki otravljajo ali ostrupljajo z leki bolnike. No, da bi dokazal ljudem, da on ne daje strupa, ampak lek, je ta človekoljubni zdravnik pri bolnikih sam pokušaval lečila, in ko je videl Italijanec, da zdravnik sam pokušuje vsako zdravilo, je prijel tudi on lekarstvo, in mnogo, mnogo ljudij je rešil smrti ta zdravnik. Za vse to pa jo je on sam plačal s smrtjo. To je tudi razumeti, ko je on sam vsak dan zastran ljudij pokušal po kakih 80 raznih zdravil. Ko je tam prenehala kolera, vrnil se je ta zdravnik na Dunaj, kjer je okolo 3 mesece proležal v bolnici in na konec oddal Bogu dušo. To tudi drugače ne more biti; kajti lekarstvo prinaša bolnim zdravje, a zdravim so škodljiva. Takó se je slučilo pred 6 leti, in sedaj v sami Rusiji“...

Prošlega meseca so bili zastran ukrepov proti kolero hudi izgredi množic tudi sredi Ogerske.

Iz tega je razvidno, da zapadna Evropa ima pometati tudi in morda še prej pred svojim pragom; a dobro bi bilo, ko bi narodni zastopniki slovanski čitali nekoliko več, nego kažejo, da bi mogli neopravičene napade odbijati primerno. S kako krivično mero sodijo Slovane Nemci, Madjari in Italijani tudi v takih pogledih, kaže dobro n. pr. Splitski „Narod“ v članku „Kako su pravedni“!

Književnost.

Krščanski nauk za prvence. (1. in 2. šols. leto). Stavil Simon Zupan, katehet. Peti natis. Z dovoljenjem visokočast. knezoškofijstva. V Ljubljani 1892. Tisk „Katoliške Tiskarne“. Vezan 10 kr. Ta katekizem navajamo zaradi tega, ker se lepo razločuje po pravilni slovenščini od katekizmov, ki so se doslej rabili po osnovnih šolah, in katerim so zastarele ali pa napačne oblike in tuje besede popravljali uže sami otroci. Sicer se tudi v tem izdanju nahajajo nekatere besede, ki bi se mogle nadomestiti z bolj slovanskimi. Takó se čita: „Češčena“ si Marija namesto „Zdrava“, „blažena“ nam. *blagoslovljena*, „zgodí se“ tvoja volja nam. „bodi“ itd. Tu pa tam se rabi pri dovršnih glagolih sestavljeni futurum nam. oblike sedanjega časa dovršnega glagola; n. pr. od ondod bo prišel sodit, nam. pride; da bomo v nebesa prišli (str. 15), nam. da pridemo itd. No to so malenkosti nasproti prej omenjenim izdanjem in zato želimo, da bi ta katekizem kralu izpodmaknil stare.

Iskrice. Zbirka pesmij in povestij. Spisal in slovenski mladini poklonil Janko Leban, nadučitelj. III. zvezek. C. 15, po pošti 18 kr. V Gorici. Založil in tiskal Ant. M. Obizzi. 1892. Slovenski listi so v obče pohvalili tudi to delce kot primerno za mladino; pri tem so omenili nekoliko jezikovnih napak ali nepopolnostij, in takih je res nekaj zaslediti.

„*Hrvatska Zora*“ se zove list, ki izhaja po lenkrat na teden v Zjedinjenih državah severne Amerike. List, ki zastopa pred vsem v Ameriki naseljene Hrvate, drži se gesla; „Budi pošten, štuj Boga i domovinu, pa se nikoga ne boj!“ Piše v slovanskem smislu, rezko in odločno, kakor je videti n. pr. iz 15. broja t. l. Lastnik in urednik „Hrv. Zori“ je Janko Kovačević, 634 Center Ave, Chicago, Ill. Naročnina za Ameriko stoji 3 dolarje, za Evropo pa 8 gld. Naročnina za Evropo naj se pošilja bratu urednikovemu, Slavoljubu Kovačeviću, pekarju in meščanu v Karlovcu (Hrvatska).

Vidensky Kalendár na rok 1893. Vydává redakci Ferd. Menčfka „Klub rakouských národností ve Vídni“ Str. 124, cena 50 kr. Koledar ima stolbice za katolike, evangeljce in pravoslavne. Poleg tega ima še: Alfabetický přehled jmen krštních, zejména slovanských. Poleg mnogega leposlovnega berila ima črtice o Janu Kollárovi, Ant. Čebuský, Čněk Prausek, Vzpomínka na Jana St. Skrejšovského,

Knize liří z Lobkovic, F. A. Šubrt, Vaclav Novák, O Komenskem, dr: Jan Lenoch. Izmed avstrijskih zaslužnih Rusov je črtica s sliko: Dr. Daniel Michajlovič Kozariščuk. Vsi imenovani možje slovanski so podani zajedno s slikami. Koledar ima poleg tega take rubrike, ki so nekak kažipot po Dunaju. Zanimivo je zaglavje, pod katerim se naznanjajo češka in v obče slovanska društva na Dunaju in v okolici; navedena so tudi češka zamejna društva. Ta koledar je praktičen za vsakega na Dunaju bivajočega Slovana.

„Zlata Praha“, obrazkovy časopis pro zabavu a poučení. Ta češki časopis, ki slovi sebesno tudi po svojih izborno izdelovanih ilustracijah in slikah, je pričel sedaj svoje X. leto. Kakor opisuje ta list slovanske zemlje, označuje slovanske pisatelje in dejatelje, jednako priobčuje ilustracije in slike teh zemelj in ljudij.

V pričetem letniku bode „Zlata Praha“ prinašala posebno prilogo pod imenom „Knihovna Zlaté Prahy“, katera bode obsezala najboljše sočasne romane iz svetovnih literatur. Ta „Knihovna“ bode ustrezala sebesno damskim krogom. Kakor druga leta, odmenjenih je tudi za l. 1893 nekaj pesnij, in sicer: „Jaro“, „Leto“, „Podzim“ a „Zima“, provedené uměleckým barvotiskem. Po postji stoji „Zlata Praha“ 1/4 letno 2 gld. 38 kr., 1/2 letno 4 gld. 75 kr. in celetno 9 gld. 50 kr. Naroča se po vseh knjigarnah ali pa pri upravnistvu (Nakladatelství I Otty). Pristavljamo, da l. št. se pošilja tudi na ogled.

„Slovenské Pohľady“, vyhodí 1 vého každého mesiaca v sošitoch 4 hárkových. Predplatné pre Rakúsko-Uhorsko: na celý rok 5 gl., na 1/2 roka 2 gl. 50 kr. Naročnina se pošilja na administracijo v Turčanský Sv. Martin (Turóc Szt.-Marton; stvari, tikajoče se uredništva, pošiljajo se uredniku (Jozef Škutety v Turčanskem Sv. Martine). Ta mesečnik se more meriti z najboljšimi leposlovnimi listi; poleg pesnij, novel, povestij, priobčuje razprave, članke in razpravlja v posebnih zaglavjih slovenski (slovaški) jezik. Na koncu podaje pregled slovanske književnosti. Izmed razprav l. 1892 navajamo: Slovenské miestne názvy, — Milenium (od Fr. Sasinka), — „O Vilach a Vodných mužoch v Bošáckej doline, — Po roku 1849 (od Stef. M. Daxnera). — Kancional senecký, — Poljska otázka, — Hostiny u starých Čechov; — Slovenské mená miest, itd. itd. Mi „Slovenské Pohľady“ toplo priporočamo slovenskim naobražencem.

„Hrvatsko-slovenski Ciklista.“ Pod tem naslovom je začel v Zagrebu izhajati sedaj mesečnik, namenjen hrvatskim in slovenskim biciklistom. torej prijavljati slovenske in hrvatske spise, odločene za ta list. Ureduje ga Etbin Kristan. Cena je listu za člene 1 gld., za nečlene pa 2 gld. na leto. Poziv pravi: „Na slavenskom jugu, gdje se biciklaški sport od nekoliko godina vrlo liepo razvija, gdje je našao već oduševljenih prijatelja, ni bilo do sada takovoga lista. Prije nekoliko mjeseci zaključili su hrvatski i slovenski biciklaški klubovi, koji do sada postoje, stvoriti savez“. Potem bode ta list glasilo „saveza“. V l. št. sta 2 članka sloven-

ska. Poleg „Vatrogasca“ je sedaj ta drugi list, ki hoče vzajemnost med Slovenci in Hrvati utrjevati tudi s tem, da bode priobčeval sestavke v obeh narečjih.

Na útěku. Novella Jos. D. Konráda. 267 str. Cena 40 kr., váz. 60 kr. Ta novela je poseben odtis iz Ottovy Lac. Knihovny národní, spada med najboljše spise Konrada, po vsebini zanima posebe pa Jugoslovane. Junak novele je namreč Dubrovniški stotnik Štěpán Nenadović, katere ga izdá muhamedanski sluga; no, vjet, pobegne, in na „útěku“ se mu prikaže zopet nezvesti sluga, kateri pa odslej stori zanj vse, da ga reši iz trdnjave. Naposled gresta oba v tabor vstajnikov, rešita stotnikovo ženo, a sluga izgubi življenje. Novela je polna prehvapljajočih prizorov.

„Světém slovanským“, potopisa L. Kube, izdavanega po založnistvu Ad. Beauforta v Pragi, sta izšla sedaj snopiča 6. in 7. 6. snopič poleg zanimive vsebine prinaša „Podgoricke pismě, in to spramljene s sekiricami ali notami. Med ilustracijami so: Turecký koželah, Staré Podgoričanky. Černo-horský dustojnik. Turecký bock a Veziruv most. Jednako je v 7. snopiču, ki obseza 8 izvornih slik. Pojedini snopič 30 kr. pri vseh knjigarjih, glavno pa pri založnistvu Ed. Beauforta v Pragi.

Одъ азiятской хослеръ. Двѣ научно-популярныя лекціи. Съ приложеніемъ таблицы фотографмъ, Str. 55. vel 8. C. 25 kop. Jako poučna knjizica o koleri. Dobiva se pri Herucu v Petrogradu (Невскій, 74).

Отецъ наукъ Сергiй, игуменъ Радонежскій и всея Россіи чудотворецъ. Въ память пятьсотлѣтiя со дня кончины 25. Сент. 1392—1892 года. Составилъ А. А. Зыбинъ. Str. 16. C. 50 kr. Izdal Kp. Heruc (Petrograd, Nevskij, 74.) Knjizica prav po domače popisuje življenje in pomen velikega dejatelja ruskega, katerega 500letni spomin je praznovala letošnje jeseni vsa Rusija. — Življenje in podjetja Sergija je v večem obsegu sestavil Jeromonah Nikon; ta knjiga stoji 2 rublja in se dobiva tudi pri Herucu.

Русское Богатство. Ежемѣсячный литературный и научный журналъ. То je obsežen ruski mesečnik, ki priobčuje znanstvene, poučne, kakor leposlovne spise, razpravlja vprašanja, ki zanimajo specijalno ruski narod, pa tudi človeštvo v obče. Tudi se ne boji, priobčevati modroslovne spise v prevodih ali posnetkih iz sistemov katere vrste koli. V tem pogledu je zanimivo, da prinaša prevod „Цѣнность жизни.“ Философское изслѣдование Е. Дюринга (Duehring). V zvezku za julij n. pr. ima spise, kakor: Сихарь. Очеркъ. — Сравнительная этнологія. — Выныриуль. Разказъ изъ Сибирской жизни. — Очерки народной литературы. — Новыя книги. — Хроника заграничной жизни. — По поводу еврейской эмиграціонной ассоціации. Itd. za mejo za celo leto stoji 10 rub., in se pošilja naročnina v Petrograd (Пантелеймонская, 27.) Izdatelj je E. Garšin, urednika pa sta: R. B. Вуков in S. I. Попоб.

Književno naznanilo. Dasi je „Sl. Svet“ prvi letos označil nekoliko kakovost novega Wolfovega slovarja, priobčimo vendar še posebe poslano nam naznanilo, sebesno zaradi tega, ker prihaja od uredništva slovarjevega, in ker torej za nadaljnje

razgovorjanje kaže na načela, po katerih se je ravnilo uredništvo. Naznanilo se glasi: Začel se je tiskati „Slovensko-nemški slovar“, ki bo izdan na troške rajnega knezoškofa ljubljanskega Antona Alojzija Wolfa, in ga je uredil prof. M. Pleteršnik.

Iz nabranega gradiva se je dal sestaviti tak slovar, ki bo najboljši služil praktičnim namenom. Da bi pa natančnejšo podobo našega jezika kazal, dodala so se še naglasna in izreko nekaterih glasov določajoča znamenja, toda samo le na čelu stoječim tolmačenim besedam, in imenovani so tam, kjer se je potrebno zdelo, s kraticami viri, iz katerih je kaj sprejeto v slovar; besedam in rekom, povsod ali široko po Slovenskem znanim in sploh rabljenim, kakor tudi onim tujkam, ki se največ za znanstvene pojme malo ne v vseh evropskih jezikih nahajajo ter v slovenski obliki malo ali nič niso izpremenjene, nič ni pristavljeno. Pa umeje se samo ob sebi, da pripisani citati ne morejo imeti tega pomena, da se dotične besede samo le pri teh pisateljih in v teh spisih ali v teh krajih nahajajo, ki so omenjeni, drugod pa ne; tako obširno nikakor ni bilo nabrano gradivo.

Naglas se ravna najbolj po načelih, razloženih v razpravah profesorja M. Valjavca, priobčenih v „Radu jugoslavenske akademije“ („Prinosi k naglasu u novoslovenskom jeziku“), in po govoru kranjskem z'asti dolenjskem; naglasna znamenja so z neznatno izpremembo od Vuka Št. Karadžića rabljena, izreko določajočih znamenj pa je bilo treba nekoliko novih izmisliti. Gradivo slovarsko je obsegalo rokopisne slovarje, večje in manjše zbirke med narodom nabranih besed in izpiske iz tiskanih slovenskih slovarjev in drugih knjig od najstarejše do najnovejše dobe.

Sprejeto je v slovar vse besedje, kar ga je ponujalo gradivo, ako se je urednik prepričal, da je narod kje govori ali da se rabi v knjigah. Zato so tudi med narodom in v knjigah navadne in udomačene tujke sprejete; niso se pa sprejele v novejšem času in po nepotrebnem iz sosednjih jezikov vzete kakor tudi iz knjig ne one besede, ki so napačno skovane ter si niso po obširni rabi veljave pridobile; tudi niso sprejete brez potrebe iz drugih slovanskih jezikov vzete besede. Takim besedam, pri katerih je manj jasno, kako so nastale, zlasti tujkam, katere je narod v starejših dobah sprejel iz sosednjih jezikov, dodajala so se, kjer je bilo mogoče, kratka pojasnila, primerjajoča one besede, iz katerih so nastale ali s katerimi so v zvezi. Pisava je povsod tudi v citatih, kolikor mogoče jednaka, ker je delu pglavitni namen praktična porabnost, katero bi različnost v pisavi citatov le ovirala. — Uredništvo in izdajateljstvo.

Slovar bo izhajal v sešitkih po pet pol obsegajočih. Vsakih pet do šest tednov pride po jeden sešitek na svetlo. Prvi sešitek bo izdan koncem meseca decembra. Koliko bo vseh sešitkov, tega ni moči zdaj natančno povedati; utegne pa jih biti okolo dvajset. Cena vsakemu sešitku bo 50 kr. Naročila sprejema „Katoliška Bukvarna“ v Ljubljani. — Tudi „nemško-slovenski“ del Wolf-ovega slovarja je še dobiti, ter stoji v „Katoliški Bukvarni“ mehko vezan iztis (2 zvezka) 2 gld. 50 kr., v pol usnji pa 4 gld. a. v.

Opomnja uredništva. Početkom novega leta namejamo povečati „Slovanski Svet“, da se odzovemo želji, izrečeni nam s toliko strani, da bi donášali na dalje nekoliko več beletristike in kritike. Vsled povečanja

lista bodo i stroški za nas večí, a naročnine vendar nóchemo povečati; zato prosimo gg. naročnike in prijatelje našega lista, naj blagohotno izvolé delovati na razširjenje lista — kateremu ni cilj drugi, nego **duševna svoboda naroda, katere je conditio sine qua non** za vse drugo. Več o naši nameri v poslednji št. tega leta.

Opomnja upravníštva. Sedaj, ko nam je pokriti vse stroške v tiskarni, prosimo vljudno vse te naročnike, kateri so nam odprej ali letos kaj na dolgu, da kar možno brzo do praznikov poravnajo ta dolg. Nadejamo se, da dotičniki — brez terjanja po drugih potih — vljudnost, da smo čakali, povrnejo s svojo vljudnostjo. Teh, ki so posebe prosili za določene obroke poplačevanja, tukaj ne poštevamó.

„Rusko pravopisanje za učeče se.“ Spisal Александръ Ильичъ Ельцинъ, poslovenil dr. Jenko. Ponatis iz „Slovanskega Sveta“. Trst. Tiskarna Dolenc. 1892. Str. 28. Cena 10 kr. Razpravo, ki se je sedaj dotiskala v „Slov. Svetu“, dali smo na željo prelagatelja in drugih rodoljubov posebe ponatisniti, in sicer v obliki lani ponatisnenega „Мартина Керпана“. Ceno smo postavili tako nizko, da se nam pokrijejo stroški, le če razprodamo vse izvode brez posebnih poštnih stroškov. Zato prosimo, da se ti, ki se zanimajo za stvar, naročé na več izvodov skupno. Kar se dostaje razprave same, trdijo ruski strokovnjaki, da tako jasnega in sistematiški urejenega pouka o ruskem pravopisanju niti Rusi sami niso imeli doslej, kakor ga njim in ostalim Slovanom podaje učeni Jelsin. Dodajemo, da smo priredili le malo odtisov.

Мартинъ Керпанъ, ruski prevod s slovenskega M. Hostnika, je pri nas še na prodaj, in ga oddajemo s poštnino: 1 izvod po 18 kr., 5 izvodov po 80 kr., 10 izvodov po 150 gld. To izdanje, kakor knjižica „Rusko pravopisanje za učeče se“, sta prikladna tudi za božična darila sosebno srednješolskim dijakom.

Upravníštvo „Slovanskega Sveta“ naznanja uže sedaj, da namerja z novim letom priobčevati tudi in s e r a t e sosebno o književnosti vseh slovanskih narodov. Inserati se bodo tiskali na posebnih prilogah.

„Slovanski Svet“

izhaja 10. in 25. dne vsakega meseca in stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „
Posamične številke so po	— 18 „

Novim naročnikom moremo postreči še z vsem številkami tega leta. Prejšnje letnike pa oddajemo po znižanih cenah, povprek po 3 gld. letnik s poštnino vred, učiteljstvu in dijakom pa po 2 gld. 60 kr.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.